

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav bohemistických studií

Diplomová práce

Filmové citáty jako součást české frazeologie

Bc. Yu Ju Chen

Praha 2023

Vedoucí práce: PhDr. Marie Kopřivová, Ph.D.

Poděkování

Děkuji vedoucí práce PhDr. Marii Kopřivové, Ph.D. za odbornou pomoc, cenné rady, věcné připomínky a trpělivost, kterou mi v průběhu zpracování této diplomové práce věnovala. Dále bych ráda poděkovala všem pedagogům, kteří mě během studia mnohému naučili a tak mi pomohli nejen se vznikem této práce, ale také mi předali mnoho zkušeností do praxe. Moje poděkování rovněž patří všem respondentům, kteří se zúčastnili výzkumu v této práci.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne:12.05.2023.....

.....

Yu Ju Chen

Abstrakt

V diplomové práci „*Filmové citáty jako součásti české frazeologie*“ se zabýváme filmovými citáty, které se objevují již nejen ve filmech, ale používají se v běžné každodenní komunikaci. Cílem celé práce je zkoumat, jakou roli hrají filmové hlášky, a zda je jejich popularita používání ovlivněna věkem. V teoretické části této práci se zaměřujeme na vymezení filmových citátů z různých hledisek: z pohledu memetiky, frazeologie a lingvokulturologie. Formou dotazníkového šetření se zjišťuje, v kterých situacích mluví tyto citáty používají a jaký je rozdíl v používání hlášek pocházejících z novějších a starších filmů.

Z výzkumu vyplývá, že hypotéza této práce je částečně potvrzena, to znamená, že věk ovlivňuje popularitu používání hlášek, ale neovlivňuje známost filmových hlášek. Práce by mohla významně přispět k obohacení frazeografického materiálu češtiny.

Klíčová slova

citáty z filmů, film, česká frazeologie, obohacování slovní zásoby

Abstract

In the diploma thesis "Film quotations as part of Czech phraseology," we deal with film quotations that appear not only in films but are used in everyday communication. The entire work aims to investigate what role movie announcements play and whether their popularity is influenced by age. The theoretical part of this work focuses on the definition of film quotations from different points of view: memetics, phraseology, and linguoculturology. Then, in the form of a questionnaire survey, it is determined in which situations speakers use these quotes and the difference between using quotes from newer and older films.

The research shows that the hypothesis of this work is partially confirmed. That is, age affects the popularity of the use of announcements but does not affect the familiarity with movie announcements. Therefore, the work could contribute to enrich the phraseological material of the Czech language.

Keywords

catch phrase, film, Czech phraseology, vocabulary enrichment

Obsah

Úvod.....	8
Teoretická část.....	10
1 Memetika.....	10
1.1 Memetika jako věda.....	10
1.2 Šíření memů.....	11
1.2.1 Imitace.....	11
1.2.2 Ironie.....	12
1.2.3 Internetový mém.....	12
1.3 Memetika v lingvistice.....	13
2 Frazeologie.....	15
2.1 Definice frazeologie.....	15
2.1.1 Frazeologie jako věda.....	15
2.1.2 Frazeologie jako soubor jazykových jednotek.....	15
2.2 Historický vývoj frazeologie.....	15
2.3 Definice frazémů.....	17
2.4 Funkce frazémů.....	18
2.5 Klasifikace frazémů.....	18
2.5.1 Formálně-strukturní klasifikace.....	19
2.5.1.1 Lexikální.....	19
2.5.1.2 Kolokační.....	19
2.5.1.3 Propoziční.....	20
2.6 Okřídlená slova.....	22
3 Lingvokulturologie.....	24
4 Film jako zdroj frazeologie.....	26
4.1 Filmové hlášky z hlediska memetiky.....	26
4.2 Filmové hlášky z hlediska frazeologie.....	26
4.3 Filmové hlášky z hlediska lingvokulturologie.....	27
Praktická část.....	28

5 Metodologie výzkumu.....	28
5.1 Problém výzkumu.....	28
5.2 Realizace výzkumu.....	29
5.3 Výzkumný vzorek.....	29
6 Dotazníkové šetření.....	31
6.1 Analýza dotazníků.....	31
6.1.1 Kategorie použité v dotazníku.....	31
6.1.2 Kontakt s filmovými hláškami.....	32
6.1.3 Analýza popularity hlášek.....	40
6.1.3.1 Popularita známosti a používání hlášek podle věku.....	40
6.1.3.2 Popularita známosti a používání hlášek podle jednotlivých hlášek...	44
6.1.4 Popis používání filmových hlášek.....	48
6.1.5 Filmové hlášky doplněné respondenty.....	52
6.1.6 Analýza filmových žánrů.....	53
6.2 Souhrn výsledků dotazníkového šetření.....	55
Závěr.....	57
Seznam použité literatury.....	60
Přílohy.....	65
Dotazník.....	75

Úvod

V diplomové práci *„Filmové citáty jako součásti české frazeologie“* se zabýváme filmovými citáty (dále používáme termín „hlášky“, který v češtině lépe vystihuje uváděné citáty, ačkoli je víceméně kolokviální), které se objevují nejen ve filmech, ale i v běžné konverzaci. Filmy fungují nejen jako médium, které šíří myšlenky režisérů, ale mohou také ovlivňovat lidskou komunikaci. V této práci se soustředíme na to, jaké je místo filmových hlášek ve vnímání mluvčích a jak obohacují každodenní komunikaci.

Cílem teoretické části této práce je vymezení filmových hlášek. Kvůli tomu, že filmové hlášky se týkají nejen lingvistiky, ale mají interdisciplinární povahu, je zkusíme definovat s pomocí memetiky, frazeologie a lingvokulturologie. V této práci jsme začali z pozice sociopsychologické disciplíny memetiky, která se zaměřuje na imitaci informace a její šíření. Šíření informace souvisí s tím, jak se obohacuje slovní zásoba v jazyce. Do oblasti, kde se setkává memetika a jazykověda, jsme zahrnuli ještě výzkum paremiologie, která je někdy také popisována jako součást frazeologie. V druhé kapitole teoretické části se zabýváme definicí filmových hlášek z hlediska lingvistické disciplíny – frazeologie.. Postupně jsme popsali frazeologii jako jazykovou disciplínu a jako souhrn jazykových jednotek. Zmínili jsme vývoj frazeologie v České republice, abychom v této části zdůraznili, že paremiologie je část frazeologie. Potom definujeme pojem „frazém“ a uvádíme jeho klasifikaci, která nám pomáhá k vymezení filmových hlášek. V rámci popisu filmových hlášek je třeba se dotknout ještě lingvokulturologie, která je také oborem jazykovědy s interdisciplinárním přesahem, týkajícím se vztahu mezi jazykem a kulturou. V této kapitole pracujeme s teorií Kostiantyna Mizina o spojení kultury s lingvistikou. V závěru teoretické části shrneme získané informace s ohledem na memetiku, frazeologii a lingvokulturologii a poté se pokoušíme definovat filmové hlášky z těchto tří pohledů.

Praktická část této práce se zabývá použitím filmových hlášek v každodenních situacích. Prostřednictvím dotazníku se pokoušíme analyzovat znalost a popularitu používání filmových hlášek mezi respondenty různého věku. Analýza se dále zaměřuje na kontakt respondentů s filmovými hláškami, např. odkud hlášky znají, kdo v jejich okolí hlášky cituje, a v jaké situaci by je sami respondenti použili. Analýza

hledá odpověď na to, zda je správná naše hypotéza: čím starší je film, ze kterého citát pochází, tím více ho užívá starší generace, a čím je film novější, tím více citát užívá mladší generace.

Filmové hlášky jsou součástí nejen české kultury a historie kinematografie, ale stávají se součástí české frazeologie a jsou užívány v každodenní komunikaci. Cílem celé práce tedy je zkoumat, jakou roli hrají filmové hlášky a zda je popularita jejich používání ovlivněna věkem.

Teoretická část

1 Memetika

1.1 Memetika jako věda

Memetika je celkem mladá disciplína, vznikla v 80. letech 20 století. Memetika je věda zabývající se výzkumem memů, jejich projevů a strategií jejich šíření. Ačkoli termín memetika byl vytvořen až v roce 1980 Douglasem Richardem Hofstadlerem, jeho základní jednotku čili mem, použil již dříve v roce 1976 Richard Dawkins ve své knize *Sobecký gen*. Podle Richarda Dawkinse je mem vytvořen jako replikátor lidské kultury či jednotka imitace. Toto nové pojmenování vychází původně z řeckého slova *mimem* (nápodoba), zkrácením slova na *mem*, aby se poukázalo na podobnost s *genem* v genetice. Od roku 1988 je mem oficiálně zařazen do Oxfordského slovníku angličtiny, a v něm se popisuje definice pocházející od Susana Blackmore: „*Mem (orig. „meme“). Základní prvek kultury, o němž lze tvrdit, že je dědičný negenetickou cestou, zvl. imitací*“ (Blackmoreová 2001, 11).¹

Cílem vytvoření nového termínu *mem* je, aby Richard Dawkins mohl představit fakt, že existují replikátory kulturní entity podobné genům. Ve svém díle Dawkinse uvedl příklady memů: „...*písně, nápady, chytlavé fráze, móda v odívání, způsob výroby hrnců nebo stavby oblouků. Stejně jako se geny rozmnožují v genofondu přesakováním z těla do těla za pomoci spermií nebo vajíček, tak se memy rozmnožují v memofondu (meme pool) přesakováním z mozku do mozku procesem, který můžeme v širším smyslu nazvat napodobováním.*“ (Dawkins 1976, 78)² Podle českého autora Jiřího Heřta: „*se principiálně memy od genů liší tím, že zatímco se geny předávají pohlavním rozmnožováním, memy imitací*“ (Heřt 2006)³.

Na základě zmíněných příkladů je možné shrnout, že *mem* je tedy *sobecký replikátor*, kterým informace šíří sebe samu a děje se to různými způsoby. Tady termín „*sobecký*“ znamená, že „*geny a memy hrají pouze samy za sebe, že jejich jediným zájmem je jejich replikace a že pouze usilují o to být předané do další generace*“. (Blackmoreová 2001, 27) *Mem* může být myšlenkou či konceptem. Podle Susane

¹ Blackmoreová, S. *Teorie memů*. 2001

² Dawkins, R. *Sobecký gen*. 1976

³ HEŘT, Jiří, 2006. Memy a memetika. *Sisyfos: neperiodický zpravodaj občanského sdružení Sisyfos – ČESKÉHO KLUBU SKEPTIKŮ* Roč. XII, č. 1, s. 1–3 [online]. [cit. 2023-03-12] Dostupné z: <<https://docplayer.cz/2984788-Z-obsahu-memy-a-memetika-jiri-hert.html>>

Blackmoreové „*Mem je úplně všechno, pokud se to šíří imitací.*“ A na základě této definice se o memetice uvažuje jako o interdisciplinárním oboru, který souvisí s kulturou, lingvistikou, psychologií, historií a dalšími vědami, v nichž hraje určitou úlohu koncept sobeckého replikátoru.

1.2 Šíření memů

Při replikaci dochází k různým proměnám a mutacím. Dawkins ve svém díle zmínil tři charakteristiky potřebné pro úspěšný replikátor:

- 1) *věrnost kopírování – čím věrnější kopie, tím přesnější zůstane původní vzor i po několikerém kopírování,*
- 2) *plodnost – čím rychlejší je proces kopírování, tím více se replikace rozšíří,*
- 3) *dlouhověkost – čím déle jakákoliv instance replikačního vzoru přežije, tím více kopií z něj lze vyrobit.*⁴

Na základě těchto tří charakteristik replikátoru docházíme ke třem způsobům šíření memů, kterým se budeme věnovat, tj. imitace, ironie a internetový mem. (Dawkins, 1976)

1.2.1 Imitace

Podle Blackmore celé pochopení memetiky závisí na imitaci. Dawkins také napsal, že se memy šíří „přeskakováním z mozku do mozku procesem, který můžeme v širším slova smyslu nazvat imitací. (Dawkins 1976, 175) Imitace je replikátor nového typu, pomocí kterého vyrábíme kopie úkonů, gest či zvuků. Je také „jedním z procesů sociálního učení a hraje významnou roli při sociálním a kulturním přenosu.“ (Oudová 2014, 48)⁵ Za příklad šíření memů Blackmore dávala popěvek písně „Happy birthday to you“. Většina lidí na světě tento nápěv zná. Lidé si ho dokonce začnou pobrukovat, když si přečtou první verš písně. Tento jev nám vysvětluje to, že slova písně jsou nezávislá na našich záměrech, ale spojí se s tím, co se již dříve uložilo do naší paměti. A jako miliony lidí si popěvek uložilo do paměti, tak jsme se ho i my naučili imitací.

⁴ OLŠAROVÁ, Dagmar. *Vliv internetových memů na rétoriku a způsoby komunikace v kyberprostoru* [online]. Brno, 2021 [cit. 2023-03-12]. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Pavlína MÍČOVÁ. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/zou3l/>

⁵ OUDOVÁ, Drahomíra. *Sociální psychologie*. Česká zemědělská univerzita v Praze: Insitut vzdělávání a poradenství, 2014

1.2.2 Ironie

Dalo by se říct, že se šířením memů se zabývá také ironie, která je sémantickou figurou. Při ironii se jedná o situaci, kdy je jeden výraz nahrazen jiným, avšak na rozdíl od předchozích tropů posunuje význam konkrétně na opačnou stranu, např. DOBRÉ JE ŠPATNÉ. „V ironii je to, co je ve skutečnosti míněno, opakem konvenčního (doslovného) významu toho, co bylo skutečně řečeno.“ (Nekula, 2017)⁶

Jak je výše uvedeno, že ironie „říká protiklad míněného“, lze to vystihnout jako hru na sdělení, která nese rysy pokárání pochvalou, popř. pochvalu pokáráním. Weinrich potvrdil, že ironie má vlastní kód, tj. určitá slova, hlášky apod., které signalizují, že promluva je míněna ironicky. (Weinrich 1966) Podle Seale můžeme rozumět ironii jako dílčímu kooperačnímu principu či dočasnému narušení kooperace kvůli tomu, že základním předpokladem ironie je upřímnost. (Seale, 1969, 60)⁷ Dílčí a dočasné přerušení kooperačního principu také ovlivňuje jiné mluvní akty, např. metaforu, řečnickou otázku a tak dále. Uživatelé ironie nejen formálně porušují kooperační princip, ale také vrší formální překážky a dělají náznaky. Avšak ironie nemá vlastní výrazové prostředky, je hlavně vyjadřována náznaky či signály. (Nekula 1991)⁸ Nekula konstatuje, že *míra vlastní informativní ironických promluv je nízká. Proto mají při interpretaci ironie takový význam znalost o jazykovém kontextu nebo situaci, na kterou se odkazuje, o mluvčím nebo vůbec znalost světa či povědomí o společenských (komunikačních) konvencích.* (Nekula 1990)⁹

1.2.3 Internetový mém

Dá se tedy říct, že mem je napodobeninou informací. Media, kterými se mem přenáší, napomáhají rychlosti šíření. Mezi různými médii, která slouží k šíření memů, hraje jednou z nejvýznamnějších rolí **internet**. Pomocí internetové sítě je možné přesahovat geografické a kulturní bariéry, a z tohoto důvodu se můžou myšlenky či nápady objevit souběžně a neomezeně v různých částech světa mezi adresáty a příjemci. Nejsilnějšími stránkami šíření memů internetem jsou převážně jeho

⁶ NEKULA, M (2017): *Ironie*. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/IRONIE>

⁷ SEALE, J. R.: *Speech acts: An essay of philosophy of language*. Cambridge - London - New York 1969

⁸ NEKULA, M (1991): *Signalizování ironie*, Slovo a slovesnost. roč. 52, č. 1, s. 10-20

⁹ NEKULA, M (1990): *Pragmalingvistická interpretace ironie*, Slovo a slovesnost. roč. 51, č. 2 s. 95-110

plodnost, rychlost a věrnost kopírování. Během přenosu memů po síti může odesílatel informace kopírovat a ukládat, a to umožňuje, aby konkrétní části zpráv byly sdíleny v kratším čase a zároveň bez ztráty informace. (Heylighen, F. 1996)¹⁰ Internetové memy jsou v současnosti považovány za populární typ verbálního a ikonického humoru. Působí jednotky vědomosti, vtipu, ironie a tak dále. Z encyklopedického webu memů, resp. web knowyourmeme.org, který shromažďuje všechny internetové memy a snaží se vysvětlit jejich původ a šíření, pochází definice internetového memu: „Internetové memy jsou obvykle spojeny s médií, frazémy a populárními trendy, které se šíří po různých stránkách v síti WWW, jako jsou chatové aplikace, blogy, weby sociálních sítí, e-maily, diskuzní fóra a další. Často se používají k ukázce toho, jak se online trendy v průběhu času vyvíjejí a mění, a vytvářejí různé nové deriváty.“¹¹

1.3 Memetika v lingvistice

Jak jsme výše již naznačili, memetika má interdisciplinární charakter. Teorie memetiky odůvodňuje vznik jazyka společným působením memetické a genetické selekce. V memetické selekci probíhaly vokální projevy našich předků imitujících s oblibou zvuky, a po vzniku jazyka se imitace zasloužila o zvýšení složitosti jazykových výrazů a obohatila slova a gramatiku v jazyce. Procesem selekce byly ovlivněny i geny, které zvyšovaly mozkovou kapacitu k imitování a schopnosti kopírovat jazykové zvuky. (Lorenz, M. 2005)¹²

Jinou zajímavou oblastí, v níž se výzkumná pole memetiky a lingvistiky překrývají, je parémie. Podle Gálisové jsou parémie známé také jako folklorní útvary, které hrají v kondenzované frazeologické formě roli nositele moudrosti a zkušenosti. Parémie tvoří kromě vlastních folklorních jednotek i jednotky uměleckého původu. Takovým typem vedle paremií jsou např. okřídlené výrazy, tedy ustálená slovní spojení, která pocházejí z uměleckých děl, např. být či nebýt (Shakespeare). Ve frazeologické literatuře se vydělují jako osobitý, specifický typ frazeologických jednotek, které se odlišuje od přímých citátů různorodým funkčním uplatněním, a to bez ohledu na originální kontext citátu původní historické či literární postavy. Vlivem

¹⁰ HEYLIGHEN, Francis. *Evolution of Memes on the Network : from chain-letters to the global brain*. Ars Electronica Catalogue [online]. 1996. Dostupné z: <http://pespmc1.vub.ac.be/papers/Memesis.html>

¹¹ Memes: *About. Knowyourmeme* [online]. Dostupné z:

<https://knowyourmeme.com/memes/memes>

¹² LORENZ, Michal. *K problémům memetiky a informační vědy* [online]. Brno, 2005 [cit. 2023-03-12]. Rigorózní práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Prof. PhDr. Ing. Josef Šmajš, CSc. Dostupné z: <http://www.phil.muni.cz/~lorenz/ukoly/diplomka.pdf>

tradice používání se tyto jednotky ustálily a nabyly tak elementárních vlastností frazémů. (Gáliková 2004, 232-236)¹³ Je vidět, že Gáliková pojímá oblast paremiologie velmi široce, neřadí tam pouze přísloví, ale i citáty různého druhu. A právě k nim patří i filmové citáty, pro které sice také platí, že mají různé funkční uplatnění, ale zároveň díky silné obrazové složce pomaleji ztrácejí vazbu k původnímu dílu. Jejich sdílení v rámci komunikace často předpokládá znalost filmu u posluchače.

¹³ GÁLISOVÁ, Anna. *"Je ti zima, dievčatko?" Alebo memetika a paremiológia. In Studia Slovaca. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Pedagogická fakulta, 2004*

2 Frazeologie

2.1 Definice frazeologie

2.1.1 Frazeologie jako věda

Frazeologie patří mezi jazykové disciplíny, zaměřující se na výzkum a popis především slovních spojení¹⁴, jejich významu a formy. V běžném povědomí vystupuje frazém častěji jako sémanticky nerozložitelný. „*Ve frazeologismech jsou slova na sebe významově vázaná, a to již předem, nikoli až v aktuálním užití. Významová samostatnost jednotlivých slov je v nich oslabena nebo vůbec zrušena.*“ (Bečka 1977, str. 321)¹⁵ Podle Františka Čermáka je frazeologie definována jako „*samostatná jazykovědná disciplína zabývající se studiem, případně i popisem (a pak se někdy mluví o frazeografii) svérázných jazykových jednotek různého typu, tj. frazém a idiom, které v běžném povědomí vstupují nejčastěji jako sémanticky nerozložitelné, a více úrovní, které vzdorovaly souvislému popisu.*“ (Čermák 1985, 166)¹⁶

2.1.2 Frazeologie jako soubor jazykových jednotek

Frazeologické jevy existují v každém jazyce. Frazémy jsou formálně i stylisticky rozrůzněné, značná část se objevuje v mluvených projevech. Frazeologie má vazby na disciplíny nejazykové, např. na psychologii, logiku, historii a tak dále. „*V širším kulturním smyslu je tu na místě si konečně připomenout to, co už bylo zřejmě F. L. Čelakovskému, totiž že ve frazeologii se uchovává značná část tradiční národní zkušenosti a lidové životní moudrosti, a ne tedy pouze různě trefné, okrasné či jen zajímavé výrazy.*“ (Čermák 2007, 17)¹⁷

2.2 Historický vývoj frazeologie

Termín frazeologie je odvozen z řeckého slova *πρασηο*, které znamená oznamovat či říct. Historii frazeologie můžeme počítat již od 16. století, v roce 1558 totiž vyšel první řecko-latinský slovník *Praseilogia isocratis grecolatina* od Michaela Neandera. Dnešní pojem frazeologie se v Evropě začal používat v 18. století, ale až na

¹⁴ Čermák uvažuje o frazémeh i na úrovni jednoho lexému, většina badatelů však na úrovni kombinaci slovních tvarů. viz dále kap. 2.5.1.2

¹⁵ BEČKA, J. V. *Slovník synonyma frazeologismů*. Praha: Novinař, 1977

¹⁶ ČERMÁK, F. a FILIPEC, J. *Česká lexikologie*. Praha: Academia, 1985

¹⁷ ČERMÁK, F. *Frazeologie a idiomatika česká a obecná: Czech and generalphraseology*. Praha: Karolinum, 2007

začátku 20. století se tento pojem stal samostatnou jazykovou disciplínou, díky švýcarskému lingvistovi Charlesemu Ballyemovi a jeho práci *Traite de stylistique française*, vydané v roce 1909.¹⁸

Za první frazeologickou práci v českých zemích je považována německy psaná knihu *Versuch einer böhmischen Phraseologie* od Josefa Matěje Sychry. Dalším průkopnickým dílem české frazeologie je kniha Jana Šacha *České frazeologie*, která byla vydána v roce 1864. Tato kniha byla *sestavena zvláště v prospěch studujících na školách gymnaziálních reálných z nejvýtečnějších spisovatelů od nejstarší doby až do Komenského, a dále práce mnohem významnějšího Františka Šebka Česká frazeologie* (Procházka a Stříbrný, 1996)¹⁹ ve stejném roce. V těchto dílech však zdaleka nejde o frazeologii v současném slova smyslu. Jedná se spíše o soubor vhodných příkladů z literatury, ale můžeme na něm vidět různé zdroje této disciplíny.

Při popisu vývoje frazeologie musíme zmínit i větev paremiologie, v češtině ji známe jako příslovnictví, tj. nauka o přísloví. Počátky paremiologie lze sledovat u Smila Flašky (*Proverbia Flassconis, generosi domini et baccalarii Pragensia* ze 2. polovina 15. století), Jana Blahoslava (*Přísloví česká*, in: *Gramatika česká 1571*) a Jakuba Srnce z Varvažova (*Dicteria seu preverbia bohemia, ad phrasim Latinorum accomodata atque per centurias quondam in usum scholár privatae istributa* 1582). Z nich pak také čerpal Jan Amos Komenský ve svém díle *Moudrost starých Čechů* z roku 1631. Stěžejní soubor přísloví představuje *Mudrosloví národu slovanského ve příslovích* od Františka Ladislava Čelakovského v roce 1852.

Hlavní rozvoj frazeologie nastal v 80. letech 20. století. V této době vyšla monografie *Idiomatika a frazeologie češtiny* Františka Čermáka (1982). Tato kniha se věnuje teorii frazeologie a přináší nový pohled na vymezení frazémů. Rovněž v dílech bylo poprvé zařazeno přísloví do frazeologie. Od roku 1982 byl pod vedením F. Čermáka postupně publikován *Slovník české frazeologie a idiomatiky*, který obsahuje 4 svazky materiálu: *Přirovnání* (1983), *Výrazy neslovesné* (1988), *Výrazy slovesné*, *Výrazy větné*, který byl připraven k vydání v roce 2009. V roce 2017 vyšel 5. díl *Onomaziologický slovník*. Na konci 20. století se frazeologie vydělila z lexikologie a

¹⁸ FÖLDEŠIOVÁ, D. a PROKOPOVÁ, K. Frazeologie. In *Encyklopedie lingvistiky*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 2014. [online] Dostupné z:

<http://www.encyklopedieoltk.upol.cz/encyklopedie/index.php5/Frazeologie.html>

¹⁹ PROCHÁZKA, Martin. STRÍBRNÝ, Zdeněk *Slovník spisovatelů*. Praha: Libri. 1996

stála se samostatnou vědeckou disciplínou. (Čermák 2007, 483-486)

2.3 Definice frazémů

Jednotná definice, která by mohla jasně vymezit pojem frazém, v české lingvistice neexistuje. U lingvistů zabývajících se frazeologií najdeme odlišné definice frazémů, které akcentují jejich různé přístupy.

V *Stručné mluvnici české* je popsán frazém jako *"slovní spojení, jehož význam nelze odvodit z významu jeho složek a které se chová jako celek s vnitřní strukturou"*. V takovýchto spojeních „*aspoň jedno slovo ztrácí svůj vlastní význam anebo nabývá významu nového (často přeneseného)*. Někdy se zde také dospívá k ustálenému významovému celku, kde jednotlivá slova sice neztrácejí svůj význam, ale neuplatňují jej plně: celek, zvaný rčením, úslovím, má nový význam, často přenesený. Jindy je ustálenost celku jen konvencí; takovouto konvencí vznikají společenské formulky, jako pozdravy apod.“ (Havránek 1960. 280) ²⁰

Na základě uvedené definici můžeme alespoň soudit, že frazém je ustálené spojení minimálně dvou prvků, spojení kterého vytvoří nový význam a zároveň této spojení můžeme považovat za celek. Ve Slovníku synonyma a frazeologismů Josef Václav Bečka zmínil, že *"Dobrá znalost frazeologismů zvyšuje pohotovost ve vyjadřování, usnadňuje výběr výstižného, popř. nejvhodnějšího pojmenování a dává tak projevu žádoucí pestrost. Proto je frazeologie potřebná všem, kdo musí umět své myšlenky formulovat vystiženy a s využitím jemných odstínů, a přitom pohotově a s náležitou slovní bohatostí."* (Bečka 1977. 351) S tímto vyjádřením shoduje náš výzkum, že se filmové hlášky nejen týká ustáleného slovního spojení, vyjadřují se expresivitou ale i hodně souvisí s životním smyslem.

František Čermák definuje frazém následujícím způsobem: *idiom a frazém je jedinečné spojení minimálně dvou prvků, z nichž některý (popř. žádný) nefunguje stejným způsobem v jiném spojení (resp. více spojeních), popř. se vyskytuje pouze ve výrazu jediném (resp. několika málo)*. (Čermák 2007, 29) ²¹

V této práci vycházíme hlavně Čermákovou definici, protože v 4. dílu Slovníku

²⁰ Havránek, Bohuslav a Weingart, Miloš. *Stručná mluvnice česká*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1960, s. 280.

²¹ ČERMÁK, F. *Frazeologie a idiomatika česká a obecná*. Praha: Karolinum, 2007

české frazeologie a idiomatiky jsou shromážděny a popsány podobné typy jako filmové citáty, proto tam nalézáme teoretickou oporu. (Čermák, Hronek, Machač, 2009)²²

2.4 Funkce frazémů

Funkce frazémů je podle F. Čermáka dvojitá – nominativní a strukturní. Nominativní funkce frazému je daná potřebou pojmenovat. V této funkci frazémy hrají poměrně stabilní roli, vztahují se k vnějšimu denotátu, to znamená, označují vnější předmět, jev a událost. A druhá strukturní funkce plní úlohu ve vyšší jednotce. Každý typ frazémů má tuto funkci jinou. Pro frazémy kolokační, tzn. nevětné povahy, se jejich to funkce uplatňuje zapojením do věty, a pro frazémy propoziční jde o funkci obvykle v rámci promluvy. (Čermák 2007, 214) K těmto dvěma funkcím se řadí, zvláště u frazémů propozičních, a ještě výrazná funkce pragmatická, která může být podpořena intonací a výrazně tak může přispět k vyjádření postoje.

Jedna z nejcharakterističtější vlastností frazémů představuje fakt, že se hlavně vyskytuje v neformálním jazyce, v psané komunikaci a odborném stylu se objevují frazémy jiného druhu. Místo frazeologie ve slovníku a idiolektu jednotlivce je velmi proměnlivé. Na jedné straně vyšší výskyt frazeologie lze považovat u uživatelů za znak jejich vytríbeného jazyka. Na druhé straně nepřítomnost výskytu frazeologie nemusí naznačovat výrazovou chudost autora, a autor může upřednostňovat vlastní metafory před užíváním frazémů.

Funkcí, které frazeologie v textu plní, je ovšem mnohem více. Někdy se hovoří o funkci estetické, která je založená na obraznosti, a někdy jde o funkci ekonomickou, protože je frazém obvykle velmi ekonomické a krátké vyjádření. Existuje ještě metajazyková funkce, která je *založená na sledování a zasahování do vlastní linie sdělení vloženým komentářem nebo opravou*. (Čermák 2007, 60-61)

2.5 Klasifikace frazémů

Hledisek, podle kterých lze frazémy členit, je mnoho. Jedna z nejjednodušších klasifikací je binární klasifikace v Příruční mluvnici češtiny – frazémy větné a

²² Čermák, F. Holub, J. Blatná, R. a Kopřivová. M. *Slovník české frazeologie a idiomatiky. 4, Výrazy větné*, 2009

frazémy nevětné. (Karlík, P. - Nekula, M. - Rusínová, Z. 2003)²³ Podle Františka Čermáka jsou však některá hlediska členění frazémů bezcenná kvůli nejasnosti své podstaty (klasifikace stylistická), kvůli přílišné obecnosti (klasifikace sémiotická, znaková), či kvůli nedostatku spolehlivých pramenů a informací (klasifikace diachronní a etymologická) a kvůli náročnosti a neujasněnosti kritérii (klasifikace sémantická a onomaziologická). Významným kritériem pro členění frazémů podle Čermáka je funkce frazémů, a proto se zabývá hlediskem formálně-strukturním. (Čermák 2007, 44)

2.5.1 Formálně-strukturní klasifikace

Podle Čermáka nejvýhodnější je klasifikace založená na formálně-strukturních kritériích. Podle vnější povahy je lze rozdělit do tří tříd: lexikální, kolokační a propoziční. (Čermák 2007, 44)

2.5.1.1 Lexikální

Lexikální frazémy patří k nejspornější oblasti frazeologie kvůli tomu, že jejich komponenty mají nediskrétní formu, zkoumají se tedy z hlediska slovotvorného a flektivního. V této skupině se nejčastěji vyskytují kompozita a deriváty, například frazémy *kratochvíle*, *tvrdšíjny* jsou kompozity, a slova *zákeřný* a *najít* jsou deriváty.

2.5.1.2 Kolokační

Kolokační frazémy mají podobu nevětnou, která se skládá z konkrétních slovních forem, ale netvoří samostatnou promluvu či větu. Jsou nejpočetnější a nejvýraznější skupinou frazémů. V této třídě Čermák rozděluje frazémy do šesti skupin. První tři skupiny se dělí podle toho, zda komponenty kolokace jsou autosémantika, synsémantika, či kombinace autosémantik a synsémantik. Zvláštní skupiny tvoří přirovnání, verbonominální kvazifrazémy a binomiály.

Autosémantika v úloze komponentů představují základní binární struktury ze čtyř slovních druhů – substantiv (S), adjektiv (A), verb (V) a adverbii (ADV). Ty čtyři komponenty dávají celkem 16 dvoumístných variací s opakování (tj. 4²). K nejpoužívanějším variacím patří V-S (*číst někomu levity*), A-S (*černá hodinka*), S-S

²³ Karlík, P. - Nekula, M. - Rusínová, Z., *Příruční mluvnice češtiny*. 2003

(např. *obratem ruky*). S-ADV a ADV-S se vyskytují nejméně.

Druhá skupina kolokačních frazémů zahrnuje binární složeniny synsémantických komponentů (spojky, částice, předložky, zájmena a číslovky), i jednotky, které nejsou nositeli významu (citoslovce), a monokolokabilní slova, což jsou slova (často slovní formy) s velmi omezenou kolokabilitou, např. *otevřít dokořán*. Z plného úhrnu 7² variací s opakováním (49) se realizují asi dvě třetiny případů. Nejméně se frazémů účastní číslovky, a naopak nejvíce se účastní částice. Funkce frazémů v této skupině je velmi různá, avšak většina spojení má shodnou funkci s tradičními synsémantikami.

Třetí skupina je smíšená kombinace autosémantik a synsémantik. Početně se uplatňuje 56 kombinací, avšak se v frazeologii se realizuje necelá polovina.

Ke kolokačním frazémům řadíme také přirovnání. Podle Čermáka přirovnání se výjimečně vyskytují v podobě kolokací, častěji jsou jejich komponenty, tedy to k čemu je přirovnáváno, tvořeny slovem nebo celou větou. Čermák přirovnání vymezuje jako „idiom, který explicitně označuje vztah podobnosti mezi referentem, kontextově doplňovaným, a modelem, který je součástí tohoto idiomu“

Do kolokačních frazémů se rovněž začleňují verbonominální kvazifrazémy, které jsou vytvářeny kombinací V-S (verbum – substantivum). V této skupině má substantivum abstraktní povahu, vyjadřující událost, děj stav, situaci, činnost a další. Např. *věnovat pozornost, klást důraz, uvést do pohybu*.

Poslední skupina kolokačních frazémů jsou binomiály. Binomiály jsou definovány jako frazémy, které jsou složeny ze spojení dvou komponentů téhož slovního druhu. Mají obvykle nominativní povahu a neměnný slovosled, když jsou založeny na koordinaci či juxtapozici, například, *bratři a sestry, hlava nehlava, den za dnem*. (Čermák 2007, 44-51).

2.5.1.3 Propoziční

Na rozdíl od kolokačních frazémů propoziční frazémy tvoří samostatnou promluvu a větu. V této kategorii autor rozděluje frazémy podle množství zúčastněných mluvčích na monosubjektové a intersubjektové frazémy, a dále podle složenosti promluv je rozděluje na propoziční a polypropoziční frazémy.

Monosubjektové frazémy jsou proneseny jedním mluvčím. Naproti tomu polypropoziční intersubjektové frazémy jsou vytvářené spojením alespoň dvou propozic a souvisejí také nejméně s dvěma mluvčími. Ve skoro 85 % případů se skládají z verbálního komponentu, který v téměř polovině případů stojí v 3. osobě singuláru. Přes 70% frazémů má podobu věty oznamovací a jen malá část má podobu otázky. Z hlediska formálního propoziční frazémy jsou vytvářeny spojením komponentů z roviny lexikální či kolokační, a zároveň polypropoziční frazémy jsou vytvářeny z roviny propoziční.

U propozičních frazémů hraje důležitou roli jejich pragmatická funkce, podle které je Čermák dělí do následujících tříd:

I. Fakultativní třída propozičních frazémů: patří sem frazémy, které sdělují určitou informaci s určitým stupněm přesvědčení, jde např. o tvrzení, odhad, zařazení do třídy, míru pravděpodobnosti a další. Do této třídy můžeme zařadit tradiční přísloví, např. *Hlad je nejlepší kuchař*.

II. Voluntativní třída: jedná se o výroky, kterými chce mluvčí vyvolat určitý účinek na posluchače. Do této třídy lze zahrnout rozkaz, žádost, dovolení, hrozba, přání, výzva a další. Můžeme sem zařadit i pozdravy, které lze chápat jako přání (*Poroučím se*).

III. Expresivní třída propozičních frazémů vyjadřuje postoj mluvčích k různé situaci – gratulace, poděkování, obvinění, žertování.

IV. Emocionální třída propozičních frazémů. Nejčastějšími frazémy v této třídě jsou pozdravy (*Dobrou chuť!*) nebo poděkování (*Není zač.*) Mluvčí pomocí těchto frazémů sděluje posluchači emocionální reakce, např. vyjadřuje překvapení, obdiv, lítost, klid atd. Nadávky a kletby jsou zařazeny také v této třídě, např. *Ty kluku pitomá!*

V. Deklarativní třída propozičních frazémů Tyto frazémy slouží k nastolení určité situace. Je to třída okrajová a někdy její podtřídy nejsou úplně jasné. V této třídě jsou propuštění, jmenování, odsouzení, realizace a další.

VI. Intenzifikační třída je třída, která se vyskytuje v čisté podobě zřídka. Naproti

tomu je *evaluativní třída*, která slouží k zhodnocení jevu. (*To je věc!*)

Intersubjektové polypropoziční frazémy vytvářené kombinací alespoň ke dvěma subjektům. Nejčastěji se setkáváme s pozdravy, zdvořilostní fráze, kontaktní formule, žertovné reakce a repliky, např. (A: Já mám hlad. B: Tak ho hlad!). (Čermák 2007, 53-57, 60)

Čermák dále do propozičních frazémů zahrnuje citáty, kterými „jsou jak třeba známé sekvence z lidových písní, slavné verše, citáty ze Švejka, tak třeba i z Cimrmana a známé citáty cizojazyčné.“ (Čermák, 2009, 7)²⁴ Ač Čermák přímo filmové citáty nezmiňuje, odpovídají obsahu této kategorie. Jedná se zpravidla o monosubjektové frazémy, ale v některých případech může posluchač reagovat odpovědí také převzatou z filmu, dalo by se tedy uvažovat o intersubjektových frazémích.

2.6 Okřídlená slova

Okřídlená slova nebo okřídlené výrazy jsou tradičním označením jedné skupiny knižních frazémů. František Čermák je zařadil na periferii propozičních frazémů. (SČFI 4, 10.) Rovněž Peter Ďurčo ve Frazeologické terminologii definoval okřídlená slova jako „*frazém, který se vyznačuje tím, že vznikl z výroku nějaké historické nebo literární postavy.*“ Jsou také označovány jako citáty z literárních děl. Několik významných okřídlených slov je čerpáno z antických řeckých mýtů, např. *achillova pata*, která znamená slabost člověka, nebo *sisyfovská práce*, která označuje marnou a zbytečnou námahu. (Mlaček a Ďurčo, 1995)²⁵

V posledních desetiletích se začala objevovat specifická skupina větných vyjádření, které mají společné rysy s okřídlenými výrazy. Jde o větná spojení, která byla původně citáty pocházejícími od filmových či divadelních postav. Jako zdroj citace je film mnohem mladší než knihy a tištěná média. Z tohoto důvodu není míra ustálenosti těchto citátů natolik výrazná, jako u původních okřídlených výrazů. Je třeba je odlišovat od pravých citátů, protože tyto jednotky jednak již překročily hranice svého původního použití a dostávají se tak do nových kontextových

²⁴Čermák, F. Holub, J. Blatná, R. a Kopřivová. M. *Slovník české frazeologie a idiomatiky. 4, Výrazy větné*, 2009

²⁵ Mlaček, J. a Ďurčo P. a kol. *Frazeologická terminologie*. 1995

souvislostí a jednak u některých těchto jednotek dochází k oslabování vědomí původu. Jako modelovou exemplifikaci lze v tomto případě použít repliku Jana Wericha z českého filmu *Byl jednou jeden král*: „*Přiměřeně, přiměřeně.*“ (Gálišová 2004) Zároveň platí, že filmové citáty se mohou šířit mnohem rychleji, protože film může najednou vidět řada diváků na různých místech, zatímco přečíst knihu a sdílet vybraný citát je mnohem časově náročnější. K zapamatování pomáhají i další složky filmu, nejen samotný text citátu, ale obraz, filmová scéna, intonace, mimika a gestikulace konkrétních herců.

Aby vymezení okřídlených slov bylo úplné, mohli bychom uvést takový souhrn z výše zmíněných definic: okřídlená slova jsou ustálená spojení, která tvoří nejen citáty z historických a literárních postav, ale také hlášky postav z filmů a divadelních her.

3 Lingvokulturologie

Lingvokulturologie je odbor jazykovědy týkající se vztahu mezi jazykem a kulturou. Zkoumá jazyk z pohledu jeho ovlivnění kulturou. Vznik lingvokulturologie souvisí se změnami v lingvistice, které se projevily posunutím zájmu k člověku jako tvůrci a uživateli jazyka. Posunutí zájmu je často označováno jako antropocentrický převrat a přináší přechod vědeckého zájmu z objektivního hlediska na subjektivní.²⁶

Encyklopedický slovník češtiny se zmiňuje o subdisciplíně frazeologie a tou je lingvokulturologie. “Frazeologie je úzce spjata s tzv. lingvokulturologií, jejímž předmětem výzkumu je vyhledávání kulturních informací v jazyce a jejich následná interpretace.” (Maslova, 2001)²⁷

Kostiantyn Mizin, který patří k průkopníkům v lingvokulturologii, se věnoval problematice srovnávací frazeologie evropských jazyků v lingvokulturologii. V svém rozhovoru zmínil, že srovnávací frazeologie působí jako spolehlivá certifikační opora pro srovnávací lingvokulturologii a lze získat a využít jako spolehlivý certifikační materiál získaný metodologií korpusové lingvistiky. (Korostenski, 2017, 213-217)²⁸

“Za hlavní úkoly srovnávací lingvokulturologie lze považovat:

- 1) stanovení a vyhledání zřetelných a jasných korelačních signálů mezi myšlením a jazykem, jazykem a kulturou
- 2) prozkoumání v co možná největší úplnosti základních konceptů v prostředí každé lingvokultury na pozadí dalších kultur, což vytvoří jasné a konkrétní představy o zvláštích každého národa. Nejsou ovšem za to považovány auto nebo heterostereotypické koncepty, ale koncepty reálné.
- 3) vyhledání nových a spolehlivých argumentů ke zdůvodnění Sepir-Whorfovy hypotézy²⁹

²⁶ MASLOVA, V. A. *Lingvokulturologija*, 2001

²⁷ KOLEKTIV AUTORŮ: *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Lidové noviny, 2002.

²⁸ KOROSTENSKI, J. *O současnosti a perspektivách kognitivní lingvistiky, lingvokonceptologie a pragmatické lingvistiky: rozhovor s předním odborníkem v oboru Kostiantynem Mizinem*. In: Acta FF ZČU 2, 2017

²⁹ Sepirova-Whorfova hypotéza, také známá jako lingvistický relativismus, tvrdí, že jazyk, kterým mluvíme, ovlivňuje způsob, jakým vnímáme a chápeme svět kolem sebe. Podle této hypotézy má jazyk, kterým mluvíme, vliv na to, jaké myšlenky a koncepty jsou pro nás snadno srozumitelné a jaké

4) za využití psycholingvistických experimentů a metodologie korpusové lingvistiky stanovit aktuální jazykové povědomí představitelů jazykových etnik, která jsou srovnávána, aby bylo možné vyhledat změnu zmíněných hodnotových priorit (dominanci jedněch konceptů a ztrátu aktuálnosti jiných).” (Korostenski, 2017, 213-217)

jsou obtížné. Tato hypotéza se dále dělí na slabý a silný lingvistický relativismus, které se liší v míře, do jaké jazyk ovlivňuje náš pohled na svět. (srov. CHANDLER, D. *The Sapir-Whorf Hypothesis*. In *Visual-memory.co.uk*

4 Film jako zdroj frazeologie

4.1 Filmové hlášky z hlediska memetiky

Z hlediska memetiky chápeme filmové hlášky jako jeden z lingvistických memů, které se šíří mezi uživateli jazyka podobně jako viry. Z výše uvedených definicí memů se můžeme dozvědět, že oblast lingvistických memů zahrnuje ty memy, které spojují memetiku s paremiologií. Filmové hlášky patří mezi kulturní jednotky, které rozšiřují používání originálních filmových dialogů do širšího kontextu. Pomocí imitací, ironií a internetových memů se lidé seznamují hláškami a potom je napodobují v podobných komunikacích. Memy se šíří v běžné komunikaci napříč generacemi. Někteří účastníci hovoru nemusí citované hlášky znát, ale mohou je pochopit jen podle konverzace mezi mluvčími a potom je správně používají díky jejich ustálenosti a věrnosti kopírování. Uživatelé filmových hlášek jsou ovlivněni imitačním chováním memu, což vede k rozšiřování použití do běžné komunikace.

4.2 Filmové hlášky z hlediska frazeologie

Filmové hlášky se mohou považovat za frazém, pokud jsou ustálené a rozšířené (srov. Kopřivová, v tisku)³⁰. Mají charakter propozičních frazémů, tvoří tedy samostatné repliky či věty, a zároveň je můžeme chápat jako součást okřídlených slov podle definice Gálisové (Gálisová, 2004), která řadí mezi okřídlená slova i citáty čerpané z divadelních her či filmů. Podle Čermáka se hlášky projevují jako součást jazykového stereotypu: „*lexikální kombinace vstupují do textu jako hotové, ustálené a negenerovatelné jednotky, navozují často jistý tip situace či chování a jazykově usnadňují, urychlují i automatizují tvorbu textu*“ (Čermák, 2007, 24) Lze tady zařadit filmové hlášky jako součást frazeologie, jelikož splňují podmínky Čermákovy klasifikace propoziční a kolokační, i zvláště zavádějí v rámci promluvy jejich pragmatickou funkci propoziční frazémů. Filmové hlášky mají charakter propozičních frazémů a okřídlených slov, avšak *na rozdíl od jiných frazémů je tvůrce filmových hlášek znám a součástí kompetence, jak jim rozumět a jak je užívat, je i znalost toho, odkud hláška pochází. Jejich smysl a humorný efekt je založen nikoli na přenesení významu, ale na znalosti kontextu, odkazují tedy na filmovou scénu, případně i na celý*

³⁰ Kopřivová, M: *Čas ukáže aneb. Některé změny v současné české frazeologii* (v tisku).

film. (Hasil, 2021)³¹

4.3 Filmové hlášky z hlediska lingvokulturologie

Vymezení filmových hlášek můžeme také čerpat z webové stránky Abeceda českých reálií: „*Filmové hlášky jsou citáty ze známých filmů používané jako vtipný komentář či postoj v situacích reálného života. Jsou pevnou součástí českých lingvoreálií a tvoří i zvláštní kategorii současné české frazeologie.*“³² Filmové hlášky obsahují nejen jazykovou podobu, ale i informace o historii, tradici a kultuře. Pokud neznáme kulturní souvislosti filmů či jejich historické pozadí, je těžké, abychom hlášky chápali a používali úplně správně, ačkoli jazykově rozumíme každé jednotlivé slovo v daném výrazu. Z lingvokulturologického hlediska můžeme chápat, že filmové hlášky jsou frazém obsahující kulturní informace z původních filmů.

³¹ Hasil, J *Filmové hlášky na rozcestí? Od textu k porozumění a komunikaci. Publikace k životnímu jubileu prof. Jany Svobodové.* Ostravská univerzita. ISBN:978-80-7599-296-3. 2022

³² ABC.CZ <https://www.abczech.cz/Filmove-hlasky-P7034681.html>

Praktická část

5 Metodologie výzkumu

5.1 Problém výzkumu

V praktické části této diplomové práce se zabýváme znalostí a používáním filmových hlášek v každodenních situacích rodilých mluvčích. Podle Jiřího Hasila a Hany Gladkové na základě definice filmových hlášek na webové stránce Abeceda českých reálií lze chápat *filmové hlášky jako citáty užité primárně ve filmu, které hodnotíme jako kultovní: jsou všeobecně známé a oblíbené, kladně přijímané všemi generacemi.* (Hasil. 2021)³³ Tudíž jsme se rozhodli pro zúžení oblasti výběru filmů výlučně na české kultovní filmy. Podle definice Zdeňka Hudece jsou kultovní filmy přitažlivé, pobuřující, nekonvenční, výstřední s jedinečnými postavami a ději. Kultovní filmy se vyskytují napříč filmovými žánry jako jsou komedie, horory, muzikály a další. (Zdeněk Hudec, 2008, 177)³⁴ Období zrodu kultu v české filmovém prostředí začalo od roku 1948, když státní kulturní politika bojovala proti “pokleslému” a “podvratnému” filmovému umění. Filmy od té doby byly vytvořeny s charakteristickým agitačním, prorežimním zaměřením a často tak vznikaly politické kýče. Tato díla pak byla často vnímána ironicky. Pro výběr filmů zařazených do výzkumu jsme zužovali ještě časový rozsah kultovních filmů od 60. do 90. lety, aby vybrané filmy nebyly příliš staré či nové pro respondenty. Předpokládáme, že znalost filmových hlášek souvisí s popularitou filmů, tudíž seznam zvolených filmů čerpá ze dvou webových zdrojů: podle žebříčku 100 nejlepších českých filmů³⁵ a podle hodnocení filmu v České filmové databázi.³⁶ Pro každý vybraný film lze zjistit jeho odpovídající hlášky na webové stránce „Citáty z českých (nejen) komedií“³⁷.

Do výzkumu jsme zařadili několik výzkumných otázek, které nám mohli pomoci s řešením hypotézy, zda a jak souvisí stáří filmu se znalostí citátu, tedy: zda

³³ Hasil, J. (2021): *Pár švestiček z vlastní zahrádky pro Hanu Gladkovou, aneb Jsou filmové hlášky součástí frazeologie?* In Ginka, B., Giger, M., Lah, K. (eds.) *Slovanské a slavistické reflexe. Sborník k životnímu jubileu Hany Gladkové.* Červený Kostelec: Nakladatelství Pavel Mervart, s. 61–70.

³⁴ HUDEC, Zdeněk. *The Instinctive Radicalism of the Film of Sam Packinpah.* In: ARBEIT, Marcel a Roman TRUŠNÍK. *Cult Fiction & Cult Film: Multiple Perspectives*, s. 177.

³⁵ 100 nejlepších českých filmů:

<https://www.moviezone.cz/clanek/37082-100-nejlepsich-ceskych-filmu-podle-moviezone/10#10>

³⁶ Česká filmová databáze: www.csfid.cz

³⁷ Citáty z českých (nejen) komedií: <http://www.meteleskublesku.cz/>

má větší dopad to, že film je mladší a viděli ho jako nový i mladší mluvčí nebo zda je naopak důležité, že je starší, oblíbený a opakovaně uváděný. Zajímá nás, jestli používání hlášek souvisí s věkem a pohlavím a jestli existují nějaké hlášky, které jsou užívány všemi věkovými kategoriemi. V další části bude vysvětleno, jak jsme přistoupili k realizaci výzkumu, a jak jsme shromáždili odpovědi.

5.2 Realizace výzkumu

Dotazníkové šetření je považováno za nejvhodnější způsob zkoumání pro tuto diplomovou práci, kdy nelze jako východisko použít předem ověřený seznam hlášek. Po technické stránce je vytvoření dotazníku v online podobě jednoduché a umožňuje odeslat jen webový odkaz místo papírů. Lze vytvořit otázky s více možnostmi a také otevřené otázky, aby respondenti mohli svobodně vyjádřit své názory a komentáře. Úskalím takového postupu je však nemožnost získat vyvážený vzorek respondentů v dostatečné velikosti, proto jsme se snažili získat co největší počet odpovědí. Další nevýhodou je i poměrně velká množina filmových citátů, která může odradit respondenty od vyplnění dotazníku.

K vytvoření dotazníku nás motivoval americký výzkum o používání filmových hlášek od psychologa R. J. Harris. V jeho článku *Social movie Quoting: What, Why and How?* se zabývá citováním filmových hlášek v společenských situacích. Ve výzkumu zkoumá hlavně dvě otázky: Jaký je žánr citovaného filmu a v jakých situacích respondenti hlášky používají. Z jeho výzkumu vyplývá, že 70 % ze všech sebraných hlášek pochází z komedií, a drtivá většina respondentů (87 %) odpověděla, že hlášky používají během příjemné situace. Harrisův výzkum nás inspiroval a posloužil jako vzor dotazníku.³⁸

5.3 Výzkumný vzorek

Před vytvořením dotazníku, jsme sepsali nejprve seznam filmových hlášek z vybraných filmů podle výše uvedených webových zdrojů a potom ho rozeslali několika rodilým mluvčím, o kterých bylo známo, že hlášky používají, jako konzultantům, aby mohli v seznamu označit filmové hlášky, které považují

³⁸ HARRIS, R.J., WERTH, A.J., BURES, K.E., BARTEL, CH.M. *Social Movie Quoting: What, Why, and How?* *Ciencias Psicologicas*, 2008, vol. 2, no. 1, str. 35-45.

za důležité. Konzultanti patří ke dvěma generacím, kolem 25 let a kolem 50 let. Tito konzultanti rovněž mohli navrhnout a doplnit další citáty v časovém rozsahu odpovídajícím vzniku vybraných filmů. Avšak návrh hlášek mohl pocházet i z filmů, které nejsou v seznamu 100 nejlepších českých filmů, pokud byl film pokládán konzultantem za velice důležitý. Když byly nějaké filmy či hlášky navrhovány více než dvěma konzultanty, přidali jsme je do konečné verze seznamu filmových hlášek v dotazníku. Konečný seznam obsahoval 61 hlášek.

Na základě těchto konzultací jsme vytvořili dotazník s 11 různými otázkami. Na začátku dotazníku respondenti uvedou svůj věk a pohlaví a zda mají doma televizi. Následující otázky se zaměřují na kontakt respondentů s filmovými hláškami, např. odkud hlášky znají, v jakém prostředí a od koho hlášky slyšeli a kde je používají, či kdo v jejich okolí hlášky rovněž cituje. Dále se dotazník soustředí na konkrétní vybrané hlášky, u kterých mohou respondenti zaškrtnout více hlášek, které znají a které sami citují. V závěru dotazník jsou otevřené otázky, aby se respondenti mohli naznačit situace, ve kterých sami používají hlášky obecně nebo konkrétní oblíbené. A také mohli doplnit hlášky, které se neobjevily v dotazníku.

6 Dotazníkové šetření

Jak jsme již uváděli, výzkum probíhal formou dotazníkového šetření mezi lidmi různého věku. Dotazník byl koncipován tak, že respondenti jsou rozděleni do čtyř skupin s časový odstupem 20 let. V dotazníku se soustředíme na to, jaký je rozdíl znalosti hlášek mezi respondenty v různém věku, případně pohlaví. Zajímalo nás také prostředí, ve kterém respondenti hlášky používají, a jakým způsobem se seznámili s uvedenými hláškami. V poslední části dotazníku jsou dvě otevřené otázky, abychom se dozvěděli, v jaké konkrétní situaci jsou hlášky používány, aby respondenti měli možnost i doplnit další hlášky, které nebyly uvedeny v dotazníku.

6.1 Analýza dotazníků

6.1.1 Kategorie použité v dotazníku

Dotazník začíná otázkou na věk, kde je možné vybrat ze čtyř možností: do 19 let, 20 - 39 let, 40 - 59 let, a 60 a více let. Nepředpokládáme, že získáme odpovědi od respondentů mladších než 15 let i kvůli přístupu k dotazníku. Dále se domníváme se, že hlášky mohou začít používat děti kolem 10 let věku, pokud jsou v rodině užívané. Zároveň jsme předpokládali, že od této nejmladší skupiny dostaneme jiný druh hlášek. Jelikož nejsou hlášky tak frekventované v běžném projevu, je potřeba větší zkušenosti a znalosti filmů a relevantní v tomto směru budou další věkové skupiny. Na základě těchto čtyř skupin je možné analyzovat další odpovědi od mladší generace po starší generaci, jelikož nás zajímá, zda věk ovlivňuje výsledky dalších dotazů. Dotazník vyplnilo více respondentů, než jsme původně doufali, celkem jich bylo 310. Z 310 respondentů je 21 z nich (tj. 6.8 %) mladších než 19 let, mezi 20 a 39 let je 208 respondentů (tj. 61.7 %), počet respondentů od 40 do 59 let je 69 (tj. 22.3 %), a je 12 respondentů (tj. 3.9 %) je starších než 59 let. Z výše uvedeného výsledku se dozvíme, že dotazník se dostal především k lidem ve druhé věkové skupině, tedy k lidem mezi 20 a 39 let, a na druhé straně respondenti starší než 60 let jsou nejméně zastoupeni.

Než začneme analyzovat dotazníkové výsledky, je třeba poukázat na to, že na základě výsledků dotazníku není možné použít kvantitativní postupy obvyklé v sociálním výzkumu, protože nemáme k dispozici dostatek vyvážených dat. Cílem dotazníku bylo získat odpovědi vztahující se také k popularitě jednotlivých hlášek, a

proto každá odpověď je považována pro výzkum důležitá, a nemůžeme žádnou z nich pominout. V následujících rozborech uvádíme data v procentech, abychom lépe představili analýzu nezávisle na velikosti jednotlivých věkových skupin.

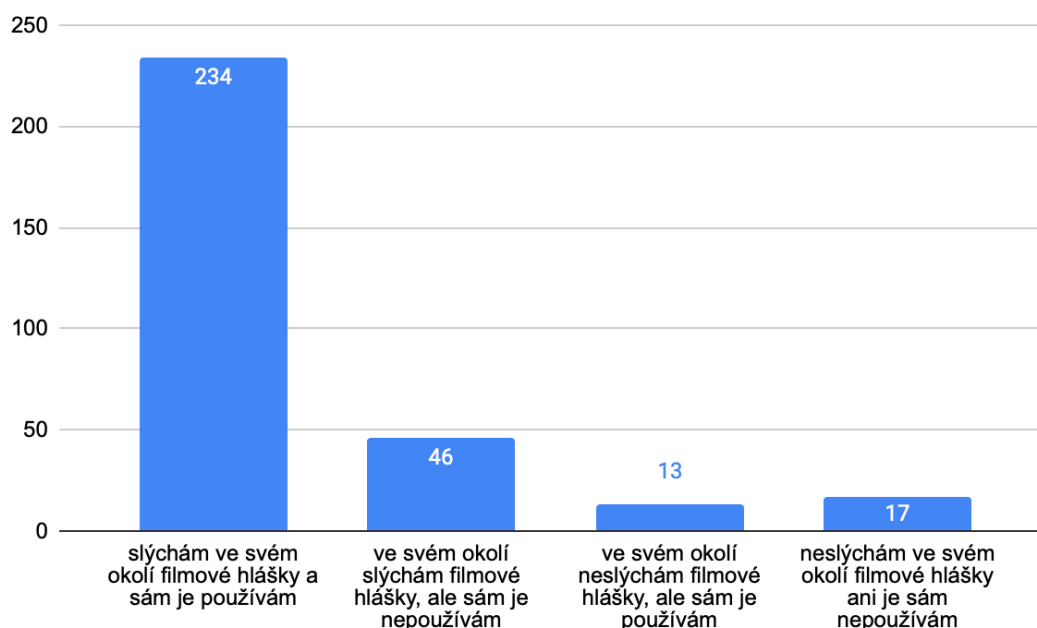
Dále z souhrnného výsledku dotazníku zjišťujeme, že 182 lidí (tj. 58.7 %) ze všech respondentů je žen, 121 lidí (tj. 39 %) z nich je mužů, 5 lidí (tj. 1.6 %) z nich se představuje jako nebinární, a potom jeden (tj. 0.3 %) ze všech respondentů zaškrtnul, že nechce uvést pohlaví, a jeden člověk (tj. 0.3 %) se identifikuje jako člověk bez pohlaví.

Třetí kategorie v dotazníku se týká vlastnictví televize, protože bychom se chtěli dozvědět, zda vlastnictví televize a s ním spojená možnost sledovat její vysílání souvisí se znalostí filmových hlášek. Souhrnná data dotazníků ukázala, že počet respondentů, kteří vlastní televizi je 233 (tj. 75.2 %), a 77 (tj. 24.8 %) respondentů nemá doma televize. Převážná většina respondentů tedy televizi vlastní.

6.1.2 Kontakt s filmovými hláškami

V dotazníku jsou čtyři otázky týkající se kontaktu respondentů s filmovými hláškami. První otázka se soustředila na znalost vybraných hlášek a na to, zda je znají z používání mimo film a zda je sami používají.

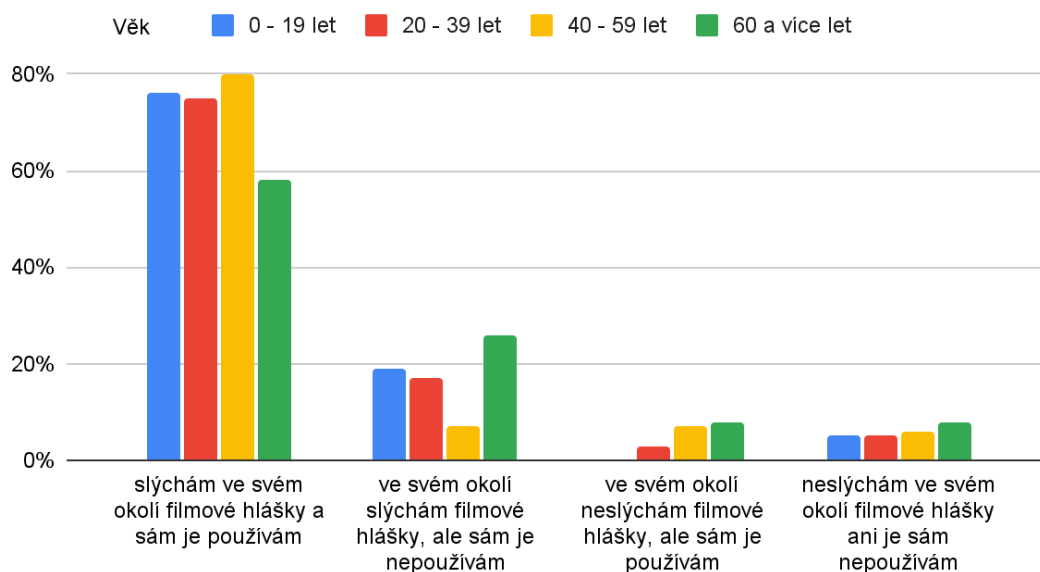
Graf č. 1: Počet respondentů v kontaktu s filmovými hláškami

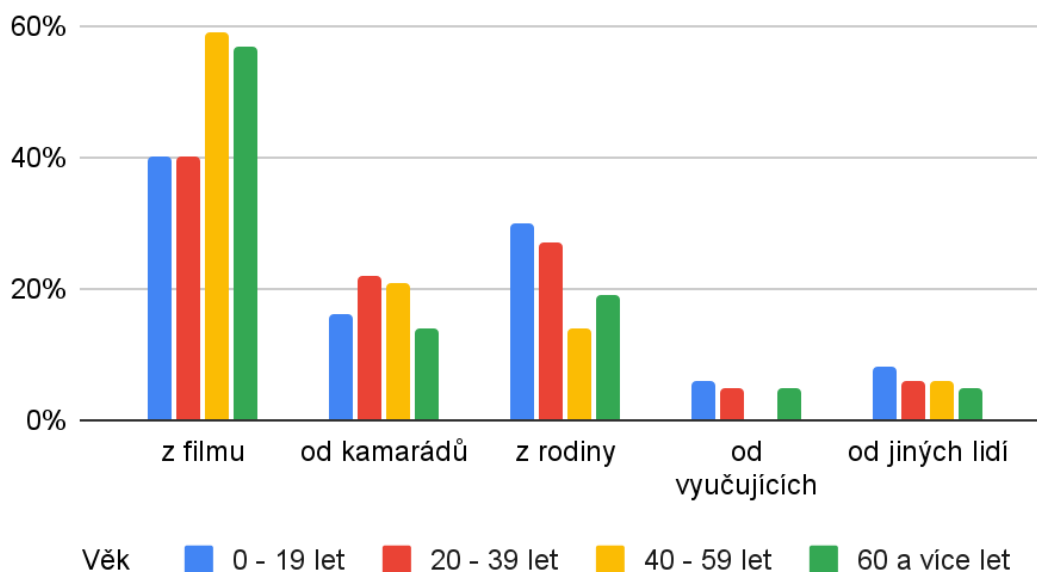
Z grafu č. 1 je vidět, že drtivá většina respondentů (75 %) ve svém okolí hlášky slýchá a zároveň je používá. Jen 46 z nich hlášky nepoužívá i když je slýchají ve svém okolí. Dále 13 respondentů potvrzuje, že ačkoli hlášky neslýchají ve svém okolí, sami je používají. Z toho můžeme vyvozovat, že tyto lidé uvědoměle přijali výrazy z filmů a používají je ve svém vlastním projevu bez ovlivnění mluvčími ve svém okolí, což je důležitý krok v chápání hlášek jako frazémů.

Z výše zmíněné kategorie jsme se dozvěděli, že čtvrtina respondentů, resp. 77 respondentů, nemá doma televizi. Podle těchto 77 odpovědí na kontakt s filmovými hláškami jsme získali, že 15 ze 77 respondentů slýchají hlášky ve své okolí, ale sami je nepoužívají. Tento počet představuje 20 % z celkem 46 respondentů, kteří ve svém okolí hlášky slýchají ale nepoužívají. Potom jsme také zjistili, že 6 respondentů, kteří nemají doma televizi, ve svém okolí hlášky neslýchají ani je sami nepoužívají. Ten počet zastupuje 35 % ze všech 17 odpovědí. Jmenovitě respondenti, kteří nemají doma televizi a sami hlášky nepoužívají, reprezentují 33 % ze všech 63 respondentů, kteří hlášky nepoužívají. Na druhé straně je 58 respondentů z celkových 77 respondentů bez televize hlášky používá, což je o hodně více než počet respondentů, kteří hlášky nepoužívají. Tento výsledek nám ukazuje, že televize nehraje důležitou roli pro známost a používání filmových hlášek.

Graf č. 2: Kontakt s filmovými hláškami a jejich užívání – rozbor podle věku

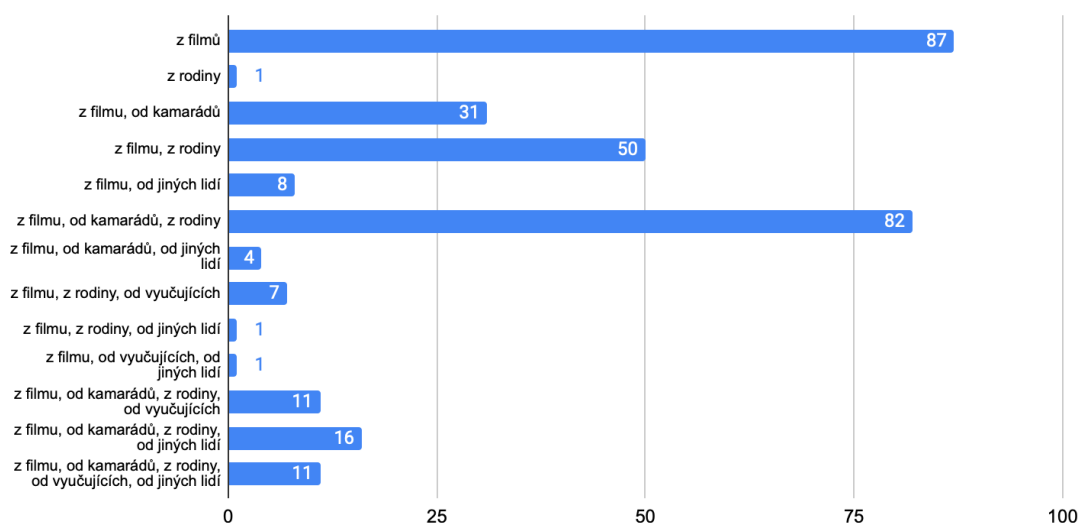
Podle grafu č. 2 vidíme, že v každé věkové skupině má většinu respondentů aktivní a pasivní kontakt s filmovými hláškami. A že v prvním sloupci všechny věkové skupiny vykazují více než 60 %. Zároveň je z grafu č. 2 zřejmé, že výsledky všech věkových skupin jsou podobné, nepatrně vyšší je případ, že respondent hlášky slýchá, ale sám je nepoužívá u nejstarší kategorie. Kontakt s filmovými hláškami tedy není ovlivněn věkem. A užívání filmových hlášek není módní záležitostí nejmladší generace. Objevuje se v úzu všech generací.

Graf. č. 3 Zdroj, odkud se respondenti seznámili s hláškami – souhrnná data

Na třetím grafu vidíme výsledky odpovědí na otázku, kde se respondenti seznámili s hláškami. Na tu otázku respondenti měli možnost výběru z pěti možností uvedených v grafu. Touto otázkou se zjišťovala souvislost mezi znalostí hlášky a filmem a také možnost, že hláška je známá z jiných zdrojů a funguje již částečně nezávisle na původním zdroji. Podle grafu můžeme vidět, že v každé věkové skupině film představuje hlavní zdroj seznámení s hláškami, zvláště ve dvou starších skupinách. Na druhé straně je možné říct, že film už není jediný zdroj seznámení se s hláškami. Naopak mladší generace, respondenti, kteří jsou mladší než 40 let, si uvědomují, že hlášky znají z používání ve svém okolí a důležitou roli v tom hraje rodina. Tady je třeba podotknout, že mezi jednotlivými rodinami mohou být značné rozdíly v používání filmových hlášek a závisí to na způsobu užívání frazeologie obecně a na postoji k samotným filmům, což by byl podklad pro zvláštní výzkum.

Graf č. 4 Zdroj, odkud se respondenti seznámili s hláškami - možnosti odpovědí

Data v čtvrtém grafu představují distribuci zdrojů známosti podle věku. Avšak můžeme i analyzovat odpovědi na tu otázku jinak, tzn. podle kombinace zaškrtnutých různých možností. Tady je důležité na druhé ose, že ze všech 310 respondentů jen jeden respondent vůbec neuvádí filmy jako zdroj seznámení s hláškami. Jinak je film podstatným zdrojem pro všechny ostatní respondenty. Je v grafu zřejmé, že 87 z 310 respondentů, tj. 28 %, zná hlášky jen prostředstvím filmů. Dalšími výraznými zdroji hlášek patří rodina a kamarádi.

Kontaktu s filmovými hláškami se věnují ještě další dvě otázky: kdo v okolí respondentů hlášky cituje, a v jakém prostředí respondenti sami citují hlášky.

Tabulka č. 1: Lidé, kteří v okolí respondentů používají hlášky

	0 - 19 let		20 - 39 let		40 - 59 let		60 a více let	
	počet	počet v %	počet	počet v %	počet	počet v %	počet	počet v %
rodina	18	35 %	200	33 %	38	26 %	12	43 %
kamarádi	14	27 %	203	34 %	54	37 %	5	18 %
spolužáci	11	21 %	64	11 %	8	5 %	2	7 %
učitelé	7	13 %	42	7 %	2	1 %	1	4 %
spolupracovníci	1	2 %	84	14 %	40	27 %	7	25 %
nikdo	1	2 %	5	0.6 %	6	4 %	1	3 %
rodina expřítele	0	0 %	1	0.2 %	0	0 %	0	0 %

lidé na sociálních sítích	0	0 %	1	0.2 %	0	0 %	0	0 %
Celkem hlasů	52	100 %	598	100 %	148	100 %	28	100 %

Tabulka č. 1 ukazuje přehled odpovědí podle věkových kategorií. U otázky, kdo v okolí respondentů hlášky cituje, je možné vybrat více než jednu odpověď s možností doplnění dalších odpovědí. V tabulce můžeme vidět, že u každé věkové skupiny je různá distribuce reakcí. Respondenti, kteří jsou mladší než 20 let, nejčastěji slyší hlášky z rodiny a potom od kamarádů či spolužáků.

Respondenti mezi 20 a 39 lety přijímají používání hlášky nejvíce od kamarádů a potom z rodiny. V této věkové skupině jejich spolupracovníci používají hlášky častěji než jejich spolužáci a učitelé, což není překvapivé, protože v této skupině už část nepatří mezi studenty. Kamarádi respondentů v třetí věkové skupině citují hlášky nejvíce a dál jsou to spolupracovníci a rodina. Ačkoli je v této skupině celkem 69 respondentů, jen 8 z nich má spolužáky, které hlášky citují, a 2 z nich slyší citování hlášek od svých učitelů. 6 respondentů v třetí skupině neznají ve svém okolí žádného člověka, který cituje filmové hlášky.

Rodiny nejstarší skupiny respondentů také citují hlášky nejvíce jako v první skupině. Avšak spolupracující a kamarádi hlášky také trochu používají. Tabulka č. 1 také prezentuje, že respondenti v první, druhé a třetí věkové skupině (tedy do 59 let) skupinách používají hlášky nejčastěji buď s rodinou nebo s kamarády. Nicméně rozdíl hlasů mezi rodinou a kamarády u první dvou věkových skupin je relativně menší než rozdíl hlasů u třetí věkové skupiny. Přestože v čtvrté skupině respondenti citují hlášky častěji se spolupracovníky než s kamarády, odlišnost mezi dvěma nejpočetnějšími možnostmi je též větší než u první a druhé věkové skupiny.

Kromě nabízených odpovědí bylo možné přidat i vlastní odpověď. Zajímavé je to, že respondentka, která přidala odpověď „rodina expřítele“ ji ponechala jako jedinou možnost, zřejmě tento fakt byl natolik příznačný pro tuto rodinu a ve svém okolí nezná nikoho dalšího, kdo by hlášky používal. To může poukazovat na fakt, že v používání hlášek mohou být velké rozdíly mezi různými skupinami lidí. Navzdory tomu, že výsledky u každé věkové skupiny jsou různé, se z těchto výsledků dozvíme, že

lidé, kteří používají filmové hlášky, se neomezují pouze na jednu konkrétní skupinu, ale i na různé okolí. Zároveň je z odpovědí zřejmé, že hlášky se využívají především v mluvené komunikaci mezi lidmi, kteří jsou si určitým způsobem blízcí.

Z tabulky se můžeme ještě dozvědět, že respondenti mezi 20 a 39 let znají hlášky také ze sociálních sítí. Citovaná forma hlášky v textech na sociálních sítích je obvykle reakcí na aktuální dění. Sociální sítě umožňují pisatelům připojit k pretextu další rozšíření, třeba jiný text, obrázek, scénu z filmu. (Mráziková, K. - Homoláč, J., 2020, 337–354)³⁹ Například, obrázek č. 1 zobrazuje hlášku a postavu, která ji pronáší ve filmu *S čerty nejsou žerty* v kombinaci s ironicky pojatou aktuální událostí. V pozadí obrázku jsou následky ukrajinského útoku na Kerčský most. A na obrázku č. 2 je užita aktualizovaná filmová hláška, která si ponechává původní strukturu, částečné lexikální obsazení a obrázek filmové postavy, která hlášku pronáší. K ironické aktualizaci stačí pouhé užití slova koronavirus jako reakce na aktuální dění v průběhu pandemie. Tento způsob je poměrně často využíván. V internetové komunikaci se tedy častěji využívá i obrazová část hlášek, jde o tzv. internetový mem (viz kapitolu 1.2.3), který vytváří samostatný artefakt, umožňuje rychlé šíření pouhým kopírováním a přeposíláním.

Obrázek č. 1 Příklad citování filmové hlášky na Instagramu

³⁹ MRÁZKOVÁ, M. a HOMOLÁČ, J. „Ó fretná chrochtobuznosti!“ *Mezitextové navazované na twitterových profilech českých novinářů a politiků*, 2020

Obrázek č. 2 Příklad textové aktualizace hlášky s původním filmovým záběrem

Poslední otázka týkající se kontaktu s filmovými hláškami se vztahuje k tomu, v jakém prostředí, s jakými komunikačními partnery respondenti sami hlášky používají. Odpověď této otázky opět umožňuje doplnit více možnosti a přidat ty, které nejsou v navrhovaných odpovědích zmíněny.

Tabulka č. 2 Prostor, kde respondenti používají hlášky

	0 - 19 let		20 - 39 let		40 - 59 let		60 a více let	
	počet	počet v %	počet	počet v %	počet	počet v %	počet	počet v %
mezi vrstevníky	21	39 %	153	32 %	52	34 %	6	26 %
v rodině	17	31 %	158	33 %	48	31 %	9	39 %
v zaměstnání	2	4 %	89	18 %	45	28 %	5	22 %
ve škole	11	20 %	51	10 %	4	3 %	2	9 %
nikde	3	6 %	25	5 %	4	3 %	1	4 %
mezi známými	0	0 %	2	0.5 %	0	0 %	0	0 %
na sociálních sítích	0	0 %	2	0.4 %	0	0 %	0	0 %
v obchodech	0	0 %	1	0.5 %	0	0 %	0	0 %
ve virtuálu	0	0 %	1	0.2 %	0	0 %	0	0 %
v posilovně	0	0 %	1	0.2 %	0	0 %	0	0 %
všude	0	0 %	1	0.2 %	0	0 %	0	0 %
se staršími kamarády	0	0 %	1	0.2 %	0	0 %	0	0 %

s českými přáteli	0	0 %	0	0 %	1	1 %	0	0 %
celkem hlasů	54	100 %	485	100 %	154	100 %	23	100 %

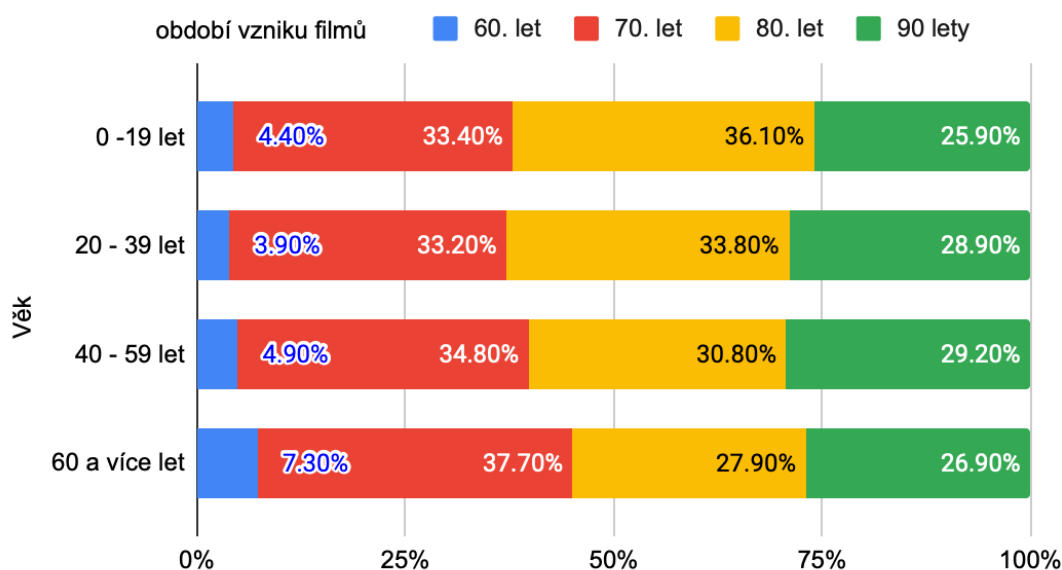
První pět řádků v tabulce č. 2 představuje nejčastější odpovědi na otázku. Respondenti v každé věkové skupině nejčastěji používají hlášky buď mezi vrstevníky, anebo v rodině. Ke skupině vrstevníků můžeme u nejmladších dvou skupin přiřadit i školu, pak by nejsilnější byla právě skupina vrstevníků. Respondenti od 20 do 59 let mají větší tendenci hlášky používat v zaměstnání než ostatní, protože lidé v těch dvou skupinách jsou v produktivním věku. Následně se podíváme na ostatní prostředí, která byla přidána respondenty. Z tabulky vyplývá, že respondenti mezi 20 a 39 lety navrhli více možností, kde používají hlášky. Tři z nich doplnili možnosti související s virtuálním prostředím, např. “ve virtuálu“ a “na sociálních sítích“. Ještě tři odpovědi jsou spojení se známými: dvě z nich jsou “mezi známými“ a jedna je “s českými přáteli“, která nám připomíná, že ty filmové hlášky jsou citovány jen v český mluvícím prostředí kvůli jazykovému a kulturnímu omezení.

6.1.3 Analýza popularity hlášek

6.1.3.1 Popularita známosti a používání hlášek podle věku

Jak bylo již výše zmíněno, v dotazníku je vložen seznam hlášek, aby z něj respondenti mohli vybrat hlášky, které znají. V následujícím grafu č. 5 se objevuje procento zaškrtnutých hlášek z filmů natočených od 60. let do 90. let, opět řazeno podle věkových skupin.

Graf. č. 5 Hlášky, které respondenti znají - podle období vzniku filmu a podle věkových skupin

V grafu č. 5 je vidět, že filmové hlášky z 60. let jsou nejméně známé ze všech. Pokud se podíváme na graf, je zřejmé, že hlášky z filmů z 80. let jsou neznámější mezi respondenty, kteří jsou mladší než 40 let. Hlášky z filmů pocházejících ze 70. let jsou nejpoblárnější mezi respondenty nad 40 let. Zároveň rozdíly nejsou příliš výrazné ani mezi jednotlivými věkovými skupinami, ani mezi hláškami pocházejících z 70., 80., a 90. let. Výsledky zanesené v tomto grafu nepotvrzují jednoznačně naši hypotézu, že mladší generace má vyšší znalosti hlášek z novějších filmů a starší generace znají více hlášky ze starších filmů.

Z grafu č. 5 vyplývá, že hlášky z filmů z 60. let jsou nejméně populární, a hlášky z filmů natočených v 90. letech jsou obecně známé všem generacím. Z výsledků dotazníků ještě vyplývá, že nejslavnější hlášky z filmů v 60. a v 90. letech jsou stejné ve všech čtyřech věkových skupinách, a jsou to „Alkohol podávaný v malých dávkách neškodí v jakémkoliv množství“ z kultovní české komedie, která je parodií na laciné americké westerny *Limonádový Joe*, a „Kde soudruzi z NDR udělali chybu?“⁴⁰ z filmu *Pelíšky*. Avšak neznámější hlášky pocházející z filmů natočených v 70. a 80. letech se mezi respondenty v různých věkových skupinách liší. Hláška „Chčije a chčije“ vyhrála s nejvyšším počtem hlasů v první, druhé a čtvrté věkové

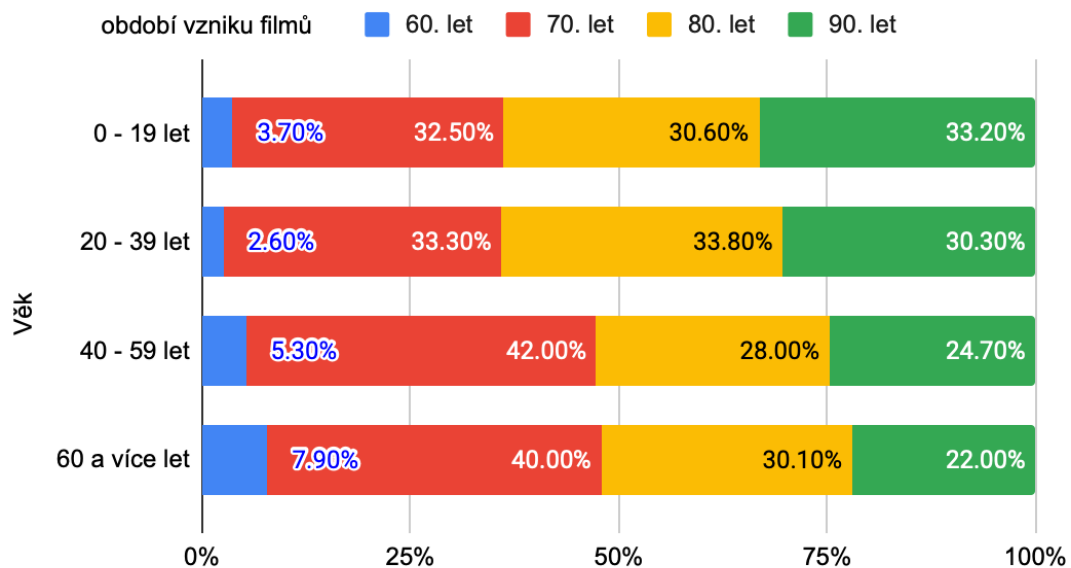
⁴⁰ Výsledek našeho výzkumu se shoduje s výsledky výzkumů, které uvádí Hasil v knize *Od textu k porozumění a komunikaci*. s. 142 (Hasil 2021, 142).

skupině. Jedná se o hlášku z filmu *Na samotě u lesa*. Hlášky „Hliník se odstěhoval do Humpolce!“, „Hujer - metelesku blesku!“ a „Pane učiteli, už je čas.“ získaly stejný nejvyšší počet hlasů ve třetí věkové skupině. Tyto hlášky jsou z filmu *Marečku, podejte mi pero*. Nejznámější hlášky z 80. let se hodně odlišují mezi čtyřmi věkovými skupinami.

Z dotazníků také můžeme určit nejoblíbenější film, který se dostal nejvyšší procento hlasů v každé věkové skupině. Zjistili jsme, že jsou to filmy *S tebou mě baví svět* a *S čerty nejsou žerty* - ty jsou nejznámější mezi filmy z 80. let v první a druhé věkové skupině. Pak respondenti ve třetí a čtvrté věkové třídě znají nejlépe hlášky z filmu *Marečku, podejte mi pero* ze 70. let, který vypráví příběhy dospělých dělníků, kteří navštěvují večerní školu, aby získali maturitu.

Podobně jako rozbor předchozí otázky, z grafu č. 6 zkusíme popsat rozdílné používání hlášek mezi respondenty v různých věkových skupinách a rovněž popularitu jednotlivých uvedených hlášek bez ohledu na věk respondentů.

Graf č. 6 Hlášky, které respondenti používají - podle věkových třídění

Data grafu č. 6 ukazují, že dvě mladší skupiny respondentů mají zřejmou tendenci používat hlášky z novějších filmů, resp. hlášky z filmů vzniklé v 80. a 90. letech, a zároveň lidé ze skupin s vyšším věkem citují více hlášek ze starších filmů,

případně hlášky z filmů natočených v 60. letech. Tato tendence se objevuje kromě hlášek v 80. letech. Rozdíly v používání hlášek z filmů v 80. letech nejsou zřetelně ovlivněny věkem. Graf č. 6 ukazuje, že hypotéza této práce je částečně potvrzena, čím je film mladší, tím více citát užívá mladší generace.

Hlášky, které se získaly nejvíce hlasů v těch čtyřech věkových skupinách, jsou stejné v 60., 70. a 90. letech. Jsou to hlášky „Alkohol podávaný v malých dávkách neškodí v jakémkoliv množství“ z filmu *Limonádový Joe*, „Chčije a chčije“ z filmu *Na samotě u lesa* a „Kde soudruzi z NDR udělali chybu“ z filmu *Pelíšky*. Z 80. let má každá věková skupina svou nejoblíbenější hlášku. U nejstarší skupiny to je „Stěrače stírají, ostříkovače stříkají...“ z filmu *Vrchní, prchni*. Hláška „Je to rebel!“ z filmu *S čerty nejsou žerty* je nejčastěji používána v první a třetí věkové skupině. Hláška „Máchale, spadlo ti to. Asi vítr.“ také z filmu *S čerty nejsou žerty* je nejpopulárnější ve druhé věkové skupině.

Při srovnání grafů č. 5 a č. 6 se nám ukáže, že procenta hlášek pocházejících z 60. let jsou v obou grafech podobná pro všechny věkové skupiny a odlišnosti mezi nimi nejsou vyšší než 1 %. Hlášky ze 70. let mají podobná procenta známosti a používání v první věkové skupině. Navíc respondenti v první věkové třídě znají poměrně více hlášek z 80. let, než používají. Procenta známosti a používání hlášek ve druhé věkové skupině jsou skoro stejná. Avšak když soustředíme pozornost na rozdíl procent známosti a používání hlášek ve třetí a čtvrté věkové skupině, zjistíme, že znají a používají hlavně hlášky ze 70. let. U respondentů ve věkové skupině od 40 do 59 let, je procento používání hlášek o 7.2 % vyšší než procento známosti hlášek. Ve čtvrté věkové skupině je procento používání hlášek ze 70. a 80. let.

Filmové hlášky ze 70. a 80. let celkově patří mezi nejpopulárnější. Tady výsledek našeho výzkumu je v souladu s výzkumem Kalimy Mrázkové a Jiřího Homoláče, který se týká mezitextových citování na twitterových profilech, že nejčastější odkazy na populární české komedie jsou ze 70. a 80. let (např. *Marečku, podejte mi pero*, *Na samotě u lesa*, *Vesničko má středisková*, a tak dále). (Kamila Mrázková a Jiří Homoláč, 2020, 341)⁴¹

⁴¹ MRÁZKOVÁ, M. a HOMOLÁČ, J. „Ó fretná chrochtobuznosti!“ *Mezitextové navazované na twitterových profilech českých novinářů a politiků*, 2020

6.1.3.2 Popularita znamosti a používání hlášek podle jednotlivých hlášek

V této části se soustředíme na otázku zkoumající popularitu jednotlivých hlášek. Následující tabulka ukazuje, kolik % respondentů si zvolila příslušnou hlášku.

Tabulka č. 3 Hlášky, které respondenti znají - souhrnná data v %

	četnost známých hlášky v %	četnost používaných hlášky v %
60. léta		
My dáváme našim spotřebitelům	2.90 %	1.30 %
To sis měl už dávno uvědomit	3.50 %	1 %
Konec kočkování, chlapci!	20 %	4.20 %
Cloumáka pro slečinku	18.10 %	1.30 %
Alkohol podávaný v malých dávkách neškodí v jakémkoliv množství.	67.40 %	26.50 %
Ty můžeš mít rakovinu jako řemen	3.50 %	0.6 %
Tak to mámo nehlídáš	7.10 %	0.60 %
Vona taky dáma může být pěkná svině...	21 %	3.50 %
Kudlo, ty ses typicky česká nátura: jen dostaneš funkci a už si myslíš, že hovno je tvůj strejc.	4.80 %	0.30 %
70. léta		
Neber úplatky, neber úplatky, nebo se z toho zblázníš...	82.30 %	37.10 %
Kolik třešní, tolik višní...	46.10 %	15.80 %
Tak kdepak je ten prďola, co tady čepuje to pivo?	79.40 %	25.50 %
Hliník se odstěhoval do Humpolce!	94.80 %	35.50 %
Hujer - metelesku blesku!	83.50 %	15.80 %
Kam až sahají Hujerovi?	75.80 %	13.50 %
Pane učiteli, už je čas.	81.60 %	38.70 %
Nepotěšil jste mě, ani já vás nepotěším.	93.50 %	48.10 %
Jsem si dovolil, na ukázkou. Ze své zahrádky, pár švestiček. Jestli se neurazíte.	89 %	31 %
To máte písek, vápno, cement, cihly...	57.40 %	14.80 %
Václavě, proč ty nejsi moje žena?	42.90 %	3.50 %

Chčije a chčije	95.80 %	67.70 %
Všichni kluci mají tátu, jenom já nemám ani psa!	69.70 %	2.90 %
Ale Aničko, miláčku, každý kluk si myslí, že nejkrásnější místo je tam, kde se narodil. Ale kdybych věděl, že se ti tu nebude líbit, tak bych byl narodil někde jinde!	40.30 %	1.60 %
Kdo má chuť na dobrou brazilskou kávu?	37.10 %	15.20 %
„Nezlobte se, že vás zase obtěžuju, ale já jsem si vzpomněla, že jsem se vás nezeptala, jestli máte sklep. Máte Sklep? A mohla bych ho vidět?“	77.10 %	12.60 %
80. léta		
Stěrače stírají, ostříkovače stříkají...	89.40 %	37.40 %
Tak jsme vymalovali	17.70 %	1.60 %
Ty jsi tak skoupá na slovo	12.90 %	1.60 %
Pepino, otevři!	60 %	1.30 %
To snad u vás doma rozhoduje Kateřina?	42.60 %	1.30 %
Země se zachvěla. Vidiš, že to dokážeme i bez maminky.	52.90 %	2.90 %
Tady Orel, Dášenska jde celou dobu v bačkůrkách, přepínám.	91.30 %	11.90 %
My už toho máme dost. My taky. Mates se posral.	90 %	15.80 %
Nezastavujeme, máme zpoždění.	79.70 %	34.80 %
Furt králíka! Každý den máme králíka! Už ani Pind'a to nežere.	79 %	14.80 %
To je hnus, velebnosti!	80 %	36.80 %
Máchale, spadlo ti to. Asi vítr.	85.20 %	59.70 %
Je to rebel!	86.80 %	60.30 %
Tatínek vám vyhlásí válku!	83.20 %	24.80 %
Jestli se tady něco rozbije, zvlášť porcelán po babičce, tak bude zle	43.20 %	3.90 %
Poskakuješ jako koza	15.20 %	3.90 %
Tak tohle bylo naposledy	9.70 %	2.30 %

Ticho prosím, pohřbíváme	22.30 %	1.60 %
Vy jste se zase kochal, že jo, pane doktore?	76.80 %	27.10 %
90. léta		
Rodiče, kteří mají zájem vidět Idiota, necht' se dostaví do ředitelny.	57.40 %	5.20 %
Bud'te rádi, že jeho za nama.	3.50 %	0.60 %
Nemáte něco na pití?	3.90 %	1.30 %
Ty první světová skupino!	29.40 %	6.80 %
Paní doktorko, věříte v boha?	42.30 %	4.50 %
Nová doba. Host vyhazuje vrchního.	58.10 %	14.20 %
Děláte machry, ale hajzl máte na chodbě.	45.80 %	18.40 %
Složanky, vy krávy zelený, nenažraný	31.30 %	4.50 %
Nikam neubegáj a normálně zůstaň v metro... konec hlášení v ruském jazyce.	49 %	2.90 %
Šukání je pro děcka Hoří hovno?	45.20 %	7.70 %
Proletáři všech zemi..., ty jsou lžičky z umělé hmoty.	81.60 %	19.40 %
Maminko, ty nám celá hoříš	80.30 %	9.70 %
Kde soudruzi z NDR udělali chybu?	98.40 %	66.80 %
A komu tím prospějete, co? Druhé straně?	86.80 %	39 %
Dávám bolševikovi rok, maximálně dva.	92.90 %	39.70 %
To muselo dát příšernou práci. A přitom taková blbost, že jo?	81.90 %	40.30 %
A skláři nebudou mít co žrát	85.50 %	27.70 %

Podle druhého sloupce tabulky č. 3 můžeme zjistit, že ze všech vybraných hlášek k nejpoblárnějším a nejznámějším hláška „Kde soudruzi z NDR udělali chybu“, tu označilo jako známou 98.4 % respondentů. Hlášky, které vybralo více než 90 % respondentů, jsou ještě „Chčije a chčije“ (95.8 %), „Hliník se odstěhoval do Humpolce!“ (94.8 %), „Nepotěšil jste mě, ani já vás nepotěším“ (93.5 %), „Dávám bolševikovi rok, maximálně dva“ (92.9 %), a „My už toho máme dost. My taky. Mates se posral“ (90 %). Tři z těch nejpoblárnějších hlášek pochází z filmů v 70. letech, a jedna z nich je z filmu v 80. letech, a dvě z nich jsou z 90. letech.

Protikladně některé hlášky jsou zaškrtnuté méně než 10 % respondentů, např.

„My dáváme našim spotřebitelům“ (2.90 %), „To sis měl už dávno uvědomit“ (3.50 %), „Tak to mámo nehlídáš“ (7.1 %), „Kudlo, ty ses typicky česká nátura: jen dostaneš funkci a už si myslíš, že hovno je tvůj strejc“ (4.80 %), „Buďte rádi, že jeho za nama“ (3.50 %), a „Nemáte něco na pití?“ (3.90 %). Čtyři z těch nejméně známých hlášek pochází z filmů natočených v 60. letech a jen dvě z nich pochází z filmů z 90. let.

Druhé sloupec tabulky č. 3 ukazuje, že skoro všechny hlášky z filmů *Marečku, podejte mi pero*, *S čerty nejsou žerty* a *Pelíšky* získaly více než 80 % hlasů. Předpokládáme, že film *Pelíšky* je známý a oblíbený mezi všemi generacemi nejen kvůli tomu, že se hraje na televizi během každých vánočních svátků, ale také proto, že se v filmu hovoří o problémech v rodině, ve škole a mezi vrstevníky. Tudíž se konverzace mezi postavami ve filmu hodí i na situace, které prožívá i současná mladší generace, přestože film pochází z roku 1999. Podobně film *Marečku, podejte mi pero* se týká různých vrstev, se kterými má zkušenost i současný divák, např. komunikace mezi spolupracovníky, společné školní zážitky a tak dále. Vztahy postav z filmu jsou tak blízké zkušenostem běžného lidského života. Hlášky z filmu *S čerty nejsou žerty* je často citovány, protože děje filmu obsahuje silné postavy s výraznými charaktery a rysy, je plný humoru a zábavy a mnoho z hlášek z něj se stalo synonymem pro některé situace a sociální interakce.

Podle poslední sloupce tabulky č. 3 se dozvíme, že prvních pět nejpoblárnějších hlášek z hlediska jejich užívání je „Chčije a chčije“ (67.7 %), „Kde soudruzi z NDR udělali chybu“ (66.8 %), „Je to rebel“ (60.3 %), „Máchale, spadlo ti to. Asi vítr.“ (59.7 %), a „Nepotěšil jste mě, ani já vás nepotěším“ (48.1 %). Těchto pět hlášek pokrývá filmy od 60. až do 90. lety, což ukazuje na rozdíl ve srovnání se známostí hlášek: pět nejpoblárnějších hlášek podle známosti pochází jen z film z 60. a 90. let.

Zcela nejpoblárnější hlášky podle známosti i používání jsou následující dvě: „Kde soudruzi z NDR udělali chybu“ nebo „Chčije a chčije“. A další tři místa nejnámějších hlášek již nesouvisí s nepoblárnými hláškami.

Z tabulky č. 3 lze také vyčíst, že používání hlášek je nižší, než jejich znalost. Nejvýznamnější hláška „Kde soudruzi z NDR udělali chybu“ má 98.4 % z všech respondentů, ale nejpoblárnější hláška z hlediska užívání, tj. „Chčije a chčije“ získala

jen 66.8 %. To ukazuje, že znalost hlášek může souviset se znalostí filmu a nemusí souviset s jejich reálným užíváním v běžné komunikaci. Pokud je hláška hodně známá, ale má relativně nízkou četnost v používání, může z toho usoudit, že přes všeobecnou známost a oblíbenost se nejedná o výrok, který by bylo možné často citovat v běžném životě. např. hláška „Hujer - metelesku blesku!“ je známá 83.50 % respondentů, ale jen 15.8 % respondentů ji používá. Taková situace existuje ještě u hlášek „Tatínek vám vyhlásí válku!“, „Proletáři všech zemi..., ty jsou lžičky z umělé hmoty“, „A skláři nebudou mít co žrát“ a tak dále.

6.1.4 Popis používání filmových hlášek

Podobně jako u citátů, platí o hláškách to, co říká Hoffmanová o citátech: „Citátem se míní „přesná reprodukce textu (nebo jeho části) v textu jiném,“ (Hoffmanová 2016, 93)⁴² Zajímá nás také, jak hlášky byly přeneseny do jiných situacích, a proto v dotazníku je otázka, v jaké situaci by respondenti citovali tyto hlášky. Typy odpovědí jsou volné, to znamená, že je možné popsat situaci ohledně používání konkrétní hlášky či všeobecné situace, aby si respondenti lépe vyjádřili, jak a kdy tyto hlášky používají. Do dotazníku bohužel nemohla být zařazena otázka na situaci při používání každé hlášky, což by bylo ideální, ale vzhledem k velkému počtu hlášek nebylo možné spoléhat na ochotu respondentů, proto tato otázka slouží spíše k základní orientaci, ale odpovědi i tak byly velmi zajímavé.

Tabulka č. 4 Konkrétní situace používání hlášek

Hlášky	Uvedené situace
„To muselo dát příšernou práci. A přitom taková blbost, že jo?“	Hláška použitá k okomentování zbytečné věci, vytvořené mnohdy s velkým úmyslem a zápalem.
"Dávám XXX rok, maximálně dva."	Obvykle ji trochu obměním podle kontextu (např. do práce přijde nový kolega, který není oblíbený).
“Nezastavujeme, máme zpoždění”	Když někam jedeme a ostatní se chtějí někam ještě stavit.
„Kde soudruzi udělali chybu“	Když něco nefunguje.
„Máchale, spadlo ti to. Asi vítr.“	Kdykoliv něco spadne.

⁴² HOFFMANNOVÁ, J. *Aluze*. In: P. Kralík - M. Nekula - J. Pleskalová (eds), *Nový encyklopedický slovník češtiny*. Praha: NLN

„Furt králíka!“	Když jíme cokoli příliš často.
„Chčije a chčije“	Když prší.
„A komu tím prospějete, co.“	Když mi někdo řekne, co nechci slyšet.
„Proletáři všech zemí, vyližte si prdel“	Když prohráli komunisté v posledních volbách, volali jsme doma.
„Stěračé stírají“	Když je třeba naznačit něco očividného.
„Jsem si dovolil, čokoládu, z mojí zahrádky /"Švestičky z vlastní zahrádky?"	Dávám dárek ze slušnosti a uvedu to / žák donese někomu dárek.
„Neber úplatky, neber úplatky, nebo se z toho zblázníš!“	Když dostanu bokem zapláceno za nějakou drobnou výpomoc.
„Pane učiteli, už je čas.“	Za minutu končí přestávka.
„To je hnus velebnosti“	Když je něco nepříjemné, třeba počasí / výraz zhnusení.
„Je to rebel“	Jde použít jako poznámku, když někdo proti něčemu protestuje. Mezi kamarády. / použil v případě, kdy někdo provádí aktivity, které jdou proti směru všeobecně respektovaných norem společenského chování či proti směru obecně přijatého konsenzu v dané společnosti (a nemusí to nutně znamenat, že daná osoba páchá zlo...jen má jiný pohled na věc a nebojí se svůj názor.
„Hliník se odstěhoval do Humpolce!“	Jestli je někdo někde přítomen či ne.
„Nezastavujeme, máme zpoždění“	Kdy jeden z účastníků dorazil až za ostatními / Když mě věže manžel ráno do práce.
„Konec kočkování -“	Snaha uklidnit žáky o přestávce/na počátku hodiny /Snaha o uklidnění humorné situace.
„Kam až sahají Hujerovi?“	Početná rodina žáka.
„Tatínek vám vyhlásí válku!“	Když mi někdo něco ze srandy provede / když mě třeba přítel lechtá, nebo když se mi někdo z přátel směje, že se mi něco nepodařilo, aj.
„Skláři nebudou mít co žrát,“	Týká se něčeho, co mění dosavadní svět - třeba kvůli AI mohou zaniknout některá

	povolání.
„Nepotěšil jste mě, ani já vás nepotěším.“	Učitel říká studentům.
„Kdo má chuť na dobrou brazilskou kávu“	Zahájení porady.

V tabulce č. 4 jsou ukázky doplnění konkrétních situací k hláškám, které si mluvčí vybrali, aby na nich ilustrovali použití v konkrétní situaci. Hlášky s konkrétními situacemi během používání. Nejpopulárnější hláška „Chčije a chčije“ je vždy v souvislosti s počasím, ačkoli je ta hláška poněkud vulgární, jednoduše se vztahuje k deštivému počasí jako ve filmu, když ji pronáší děda Komárek. Respondenti ji komentovali jako dlouhotrvající hustý déšť. Přestože slovesem „chcát“ byl označován silný déšť v běžné nespisovné mluvě již dávno před natočením filmu *Na samotě u lesa*, replika herce ji ještě posílila a lidé si připomínají scénu z filmu, když ji citují. Druhá nejfrekventovanější je „Kde soudruzi z NDR udělali chybu“, kterou pronáší ve filmu *Pelišky* Jindřich Klaus v podání Jiřího Kodeta na svatební hostině, když se lžičky vyrobené v Německé demokratické republice rozpustily v horké kávě. V běžné komunikaci se vztahuje k situaci, kdy něco nefunguje či se nepovede. Třetí nefrekventovanější hláška je „Je to rebel“, a je často citována v situaci, když někdo proti něčemu protestuje. Hláška „Máchale, spadlo ti to“ se užívá v situaci, když něco spadne a příklad používání hlášky „Nepotěšil jste mě, ani já vás nepotěším“ byla uvedena učitelem, který ji studentům často říká v podobné situaci jako ve filmu. *Marečku, podejte mi pero*. Kromě těchto hlášek se v tabulce objevuje ještě hláška, která je používána jako parafráze, např. "Dávám XXX rok, maximálně dva". Tento výraz se dá citovat s aktualizovanou změnou jiných substantiv, jako to, co je napsáno respondentem, že originální slovo v výrazu "bolševikovi" lze nahradit podle konkrétní situace.

Stojí za zmínku, že v tabulce č. 4 jsou některé hlášky s uvedenými situacemi citovány, avšak jsou mimo daný seznam v dotazníku. Kupříkladu u hlášky „To muselo dát příšernou práci. A přitom taková blbost, že jo?“ (z filmu *Pelišky*) je uvedený příklad situace, že je použita k okomentování zbytečné věci, vytvořené mnohdy s velkým úsilím a zápalem. Další hláška, která se může podle situace obměňovat: „Jsem si dovolil, čokoládu, z mojí zahrádky“ nebo "Švestičky z vlastní zahrádky?" (z filmu *Marečku, podejte mi pero*) je citována, když někdo někomu donese dárek.

Kromě příkladů situací na používání konkrétních hlášek můžeme ještě z této části dotazníku zjistit obecné situace, kdy jsou hlášky používány. Odpovědi lze dělit do čtyř kategorií. První kategorie se týká stylových činitelů v jazyce, zda se hlášky používají více ve formální či neformální situaci a potom zda jsou obvykle citovány v mluvené či psané komunikaci. V první kategorii jsme dostali 76 odpovědí, které se vztahují jen k neformálním a mluveným situacím. Odpovědi obsahuje situace nejčastěji při povídání s kamarády, kolegy, v hospodě, s rodinou a tak dále. Jako klíčová slova v této kategorii získáme např. „rozhovor“, „běžný“, „neoficiální“, „posezení“, „komunikace“, „povídání“ a další, žádná odpověď není svázaná s formální či psanou situací.

Ve druhé kategorii jde o to, že filmové hlášky patří k odlehčené mluvené komunikaci. Celkové odpovědi v této skupině jsou 39 ohledně klíčových slov „odlehčení“, „vtip“, „humor“, „ironie“, „žertování“, „sranda“ a „zábava“.

Třetí a čtvrtá kategorie se vyjádří užší situace než první dvě kategorie. V třetí skupině se jedná o situace, které jsou analogické či shodné se scénami ve filmech, nebo když klíčová slova v hláškách byla zmíněna během komunikací, jde tedy o určitou reakci na narážku. Je celkem 24 podobných odpovědí v třetí skupině.

Počet odpovědí čtvrtých kategorií je relativně málo, v celku je 5 příbuzných odpovědí, v nichž je specifikována používání hlášek tak, že jsou používány, když si respondenti jsou jistí, že lidé ty hlášky znají. Tato uvedená situace je v souladu s pragmatickou funkcí filmových hlášek od Milady Hirschové totiž, že „předpokladem úspěšné (efektivní) komunikace je znalost prostředků jazyka a jejich významů a znalost pravidel, která nám umožňují tvořit gramaticky i sémanticky nedefektní věty daného jazyka.“ (Hirschová, 2006, 8)⁴³

Ze čtyřech obecných situacích jsme shrnuli, že filmové hlášky se uplatňují primárně v mluvené formě jazyka a mají charakter frazému, vstupují do komunikace jako hotové, prefabrikované, ustálené, obrazné, víceslovné, nerozložitelné, expresivní. (Čechová, 1986, 178)

⁴³ HIRSCHOVÁ, M. *Pragmatika v češtině*. Praha: Karolinum, 2013.

6.1.5 Filmové hlášky doplněné respondenty

V poslední části dotazníku mohli respondenti doplnit hlášky, které pokládají za populární či důležité a které nebyly uvedeny v nabídnutém seznamu. Otázka nebyla v dotazníku uvedena jako povinná, a proto jen 150 respondentů na ni odpovědělo. A přece z těchto 150 odpovědí získáme celkem 215 doplněných hlášek z 68 českých filmů, které se vztahují k filmům od roku 1932 do roku 2019. Byly zmíněny nejen hlášky z českých filmů, ale i hlášky z českých divadel, reklam i zahraničních filmů.⁴⁴

Ze všech doplněných hlášek uvádíme několik populárních filmů, z kterých respondenti nabídli více než pět hlášek, např. *Limonádový Joe* (1964), *Světáci* (1969), *Jáchyme, hod' ho do stroje* (1974), *Jak utopit doktora Mráčka* (1975), *Marečku, podejte mi pero* (1976), *Adéla ještě nevečeřela* (1978), *S tebou mě baví svět* (1982), *S čerty nejsou žerty* (1984), *Vesničko má středisková* (1985), *Dědictví aneb Kurvahošigutntág* (1992), *Černí baroni* (1992), a *Pelíšky* (1999). Mezi těmi filmy jsou nejčastěji navrhovány hlášky z filmů *Pelíšky*, jde o 23 hlášek.

Dále uvádíme ještě několik významných hlášek, které doplnily více než 3 respondenti: „To jsou blechy psí, ty na člověka nejdou“ (5krát zmíněna z filmu *Na Samotě u lesa*), „Našli moji rádcové?“ (6krát zmíněna z filmu *Pyšná princezna*), „Já jsem malej, ale šikovnej“ (7krát zmíněna z filmu *Princezna ze mlejna*), „Vydrž, prťka, vydrž!“ (8krát zmíněna z filmu *Sněženky a machři*), a největší počet doplnění byl zaznamenán u hlášky „Víš co, Sašo? Jdi do prdele!“ Tato hláška je z filmu *Pelíšky*, ačkoliv obsahuje vulgarismus, byla 9krát zmíněna. Hlášky z filmu *Pelíšky* jsou doplňovány nejvíce a zároveň se z dotazníkového šetření ukázalo, že nejčastěji používaná hláška pochází také z tohoto filmu. Zřejmě je to způsobeno tím, jak už bylo zmíněno výše, že situace ve filmu zobrazuje situace, které jsou blízké a známé všem generacím a hlášky představují reakce, které vyjadřují pocity respondentů.

Kromě hlášek z českých filmů, navrhovali respondenti rovněž hlášky z českých divadelních her, zvláště z her pocházejících od fiktivního Járy Cimrmana. Je tam celkem 32 citátů od Járy Cimrmana, např. „Je plachý, vychovaly ho srny“, „V Českých Budějovicích by chtěl žít každý... teda kromě mě.“ a další, pochází

⁴⁴ seznam doplněných hlášek se ukazovala v příloze

jednotlivě z různých her (viz přílohy).

Nadto se objevily citáty i z reklamy a zahraničních filmů. Například citát z reklamy na Kofolu: „Musíš vydržet a budou i zuby“. A v dotazníku respondenti doplnili deset zahraničních filmů, z nichž bylo uvedeno 14 hlášek, většina z nich je přeložena do češtiny, např. „Nepropadejte nikdo panice“ z filmů Harry Potter, „Ani nevím, kde mi hlava stojí“ z filmu Hvězdné války a tak dále.

6.1.6 Analýza filmových žánrů

Poslední analýza této práce se týká žánrů zmiňovaných filmů. V této podkapitole se díváme na dvě části, první se týká žánrů filmů uvedených v seznamu v dotazníku, a za druhé jde o filmové druhy filmů, které jsou doplněné respondenty.

Tabulka č. 5 Filmové žánry z uvedených filmů v dotazníku

Název filmů	Žánr filmů
Černý Petr	komedie / drama
Limonádový Joe	komedie / muzikál
Hoří, má panenko	komedie
Světáci	komedie / hudební
Skřivánci na niti	Komedie / Podobenství
Jáchyme, hod' ho stroje	komedie
Marečku, podejte mi pero	komedie
Na samotě u lesa	komedie / rodinný / drama
Jak vytrhnout velrybě stoličku	komedie / rodinný
Jak dostat tatínka do polepšovny	komedie / rodinný
Kulový blesk	komedie
Vrchní prchni	komedie
S tebou mě baví svět	komedie / rodinný
Slunce, seno, jahody	komedie
S čerty jsou žerty	Pohádka
Vesničko má středisková	komedie
Obecná škola	komedie / drama
Dědictví aneb Kurvahošigutentag	komedie
Kolja	komedie / drama

Pelíšky	komedie / drama
---------	-----------------

V tabulce č. 5 je uvedeno, že z celých 21 uvedených filmů jenom film “S čerty nejsou žerty” nepatří mezi komedie. Je mnoho filmů, které je možné zařadit do více než dvou žánrů, zatímco obsahují také komediální prvky. Poté z 68 uvedených českých filmů vyšlo také 60 komediálních filmů, tj. 88 %. Ostatní 7 filmů zahrnuje žánry pohádky, dramatu a parodie. Kromě komedie byly nejvíce zmíněny respondenty filmová zpracování pohádek, kterými jsou *Mrazík*, *Tři oříšky pro Popelku*, *Jak se budí princezny*, a *Princezna ze mlejna II*. Dále jsou dva filmy dramata, např. *Spalovač mrtvol* a *Na mě se můžeš spolehnout* a jeden film je parodie, která se nazývá *Pár Pařmenů*.

Rezultát zmíněných filmů a analýza situací, kdy jsou hlášky citované, nám ukazuje, že komedie je nejpopulárnější žánr filmu jako zdroj hlášek, které se začnou běžně používat. Jde tedy o stejný výsledek jako ve výzkumu R. J. Harrise, který jsme zmínili v kapitole realizace výzkumu. (viz kapitolu 5.2) Lidé nejčastěji citují filmové hlášky z toho důvodu, že jim připomínají vtipné děje a situace jako v filmech, a hlášky přináší příjemnou a odlehčenou atmosféru během komunikace.

6.2 Souhrn výsledků dotazníkového šetření

V dotazníku bylo vytvořeno celkem 11 položek, 3 z nich představují kategorie respondentů, 4 z nich se věnují kontaktu respondentů s filmovými hláškami a ještě 4 z nich se zabývají známosti a používáním hlášek za účelem potřeby výzkumu. Podle výsledku dotazníku jsme zjistili, jakými způsoby jsou hlášky rozšířené, jaký je účinek, který působí na znalost a používání hlášek, v jakých situacích jsou hlášky obvykle citované.

V rámci dotazníkového šetření jsme analyzovali většinu výsledků dotazníku s ohledem na různé věkové skupiny. Musíme konstatovat, že rozdíly v počtu respondentů mezi čtyřmi věkovými kategoriemi a mezi různými pohlaví nejsou nijak výrazné. V průzkumu jsme nedosáhli vyvážených dat tak, abychom mohli pracovat se stejně velkými skupinami podle věku a pohlaví. Navíc nás zajímali i doplněné odpovědi od všech respondentů, které byly velmi důležité pro kvalitativní analýzu vztahující se k používání hlášek, které v tomto rozsahu nebyla dosud provedena. Navíc jsme zkoumali i vliv odpovědí na známost a popularitu používání jednotlivých hlášek, a proto musíme pracovat se souhrnnými daty všech respondentů.

Z dotazů vztahujících se ke kontaktu s filmovými hláškami vyplývá to, že 75 % všech respondentů hlášky používá a slyší v životě, a jejich hlavní dva zdroje seznámení s filmovými hláškami tvoří film nebo rodina. V rámci dotazu, v jakém prostředí respondenti používají hlášky, jsme se dozvěděli, že nejpodstatnější dvě skupiny jsou rodina a mezi vrstevníci, to znamená ve velmi důvěrném prostředí.

U položky popularity hlášek jsme se za prvé soustředili na to, zda věk ovlivňuje výsledky na známosti a popularitu užívání hlášek. Na základě dat jsme dospěli k výsledku, že jsou zřetelné rozdíly v používání hlášek mezi věkovými skupinami, že starší respondenti v běžné komunikaci citují více hlášek z 60. a 70. let, a mladší generace má tendenci používat novější hlášky z filmů natočených v 90. letech. Nicméně věku nelze přisuzovat velký vliv na známost hlášek. Je tam sice rozdíl závislý na věku, ale není lineární podle věku. Lze říci, že podle analýzy této položky hypotéza naší práce je potvrzena jen částečně. Za druhé jsme z analýzy jednotlivých hlášek zjistili, že ne každý, kdo tyto výrazy zná, je používá, vzhledem k rozdílu mezi nejznámější hláškou a nejpopulárnější hláškou z hlediska používání. Nadto

je několik hlášek s vysokým počtem znalosti, ale zároveň s nízkým počtem používání, což může být způsobeno tím, že ne všechny tyto hlášky jsou snadno použitelné v životních situacích.

Dále nás v rámci výzkumu zajímalo, v jakých situacích jsou hlášky citované. Výsledek se lze rozdělit do dvou částí: obecná situace a konkrétní příklady uvedených citátů. Zjistili jsme, že hlášky jsou obecně používány v mluvené a neformální situaci, zvláště během povídání s kamarády, s rodinou v odlehčené komunikaci. Poté jsme zaznamenali shodu u několika příkladů konkrétních situací, v nichž jsou hlášky používány, např. hláška „Chčije a chčije“ je vždy citován, když venku prší, a hlášky „Kde soudruzi z NDR udělali chybu“ se používá, když něco nefunguje. Výsledek poslední otázky odpovídá tvrzení Galisové o okřídlených slovech, že hlášky překročily hranice svého původního použití a dostávají se tak do nových kontextových souvislostí.

Poslední otázka v dotazníku se soustředila na další filmové citáty, které respondenti znají a používají a které nebyly zmíněny v dotazníku. Přestože otázka byla dobrovolná a nedoplňili ji všichni respondenti, dostali jsme další hlášky z více než 70 filmů, ale také hlášky ze zahraničních filmů, reklam a divadelních her. Po dotazníku o hláškách jsme ještě zkoumaly žánry filmů nejen uvedených filmů v dotazníku, ale také filmů doplněných od respondentů, a potvrdilo se nám, že komedie patří k nejpobulárnějším druhům filmu z hlediska citování filmových hlášek.

Závěr

Práce na našem výzkumu byla komplikovaná kvůli tomu, že vybrané téma zatím není moc často reflektované v české lingvistice, nemluvě o české frazeologii. Filmové hlášky nejsou dosud jasné definované v žádné mluvnici češtiny jako ostatní frazémy, např. přirovnání, rčení, pranostiky a tak dále. Proto jsme v teoretické části naší práce čerpali nejen z české odborné literatury, ale také ze zahraniční literatury, zejména sociologické.

V teoretické části jsme popsali filmové hlášky jako část frazeologie z různých perspektiv, které jsou mezioborově propojené s lingvistickým pohledem. Lze pojímat filmové hlášky z hlediska memetiky, že se vlastně jedná o mem, kterým se šíří kulturní informace prostřednictvím imitace, ironie a internetových memů. Zároveň lze zařadit filmové hlášky jako část paremiologie, která je tvořena kromě vlastních folklorních jednotek i jednotkami uměleckého původu. Díky paremiologii dostáváme propojení filmových hlášek se sociologií lingvistikou a chápeme je jako součást frazeologie. Ve frazeologii lze filmové hlášky zařadit z hlediska formy k propozičním frazémům podle Čermáka a okřídleném slově, tedy ustáleným slovním spojením, která podle Gálisové mají citační původ. (Gálisová 2004, 232-236) Dále lze chápat filmové hlášky ještě z perspektivy lingvokulturologie, která se snaží zkoumat, jak se jazyk a kultura navzájem. Filmové hlášky často odrážejí konkrétní kulturu, její hodnoty a způsoby vyjadřování, a mohou být použity k ilustraci a interpretaci kultury. Na základě těch tří hledisek je možné chápat filmové hlášky jako součást české frazeologie.

V praktické části se podařilo shromáždit odpovědi od celkem 310 respondentů, kteří se účastnili dotazníkového šetření, což je množství, které jsme neočekávali. Podle výsledků dotazníku jsme ověřili, že hypotéza naší práce je částečně potvrzena. Z analýzy vyplývá, že starší respondenti mají tendenci používat hlášky z starších filmů více než z novějších filmů, a naopak mladší generace cituje více hlášek z novějších filmů. Avšak věk nemá vliv na známost hlášek, což se projevuje tím, že nejznámější hlášky u všech věkových skupin jsou buď z filmů ze 70. let nebo z filmů z 80. let.

Dále jsme zkoumali v rámci z analýzy dotazníku kontakt respondentů s

filmovými hláškami. Drtivá většina (75 %) respondentů hlášky slýchá ve svém okolí a sami je i používají. Rodina, kamarádi, a filmy jsou tři největší zdroje, odkud znají hlášky. Dále se ukázalo, že hlášky se nejvíce používají během povídání s vrstevníky, s rodinou a se spolupracovníky, tedy ve velmi privátním a důvěrném prostředí, kde vzájemná znalost umožňuje jednat velmi volně a případné ironické vyznění při použití hlášky bude dobře přijato a pochopeno.

Z nashromážděných odpovědí podle popularity uvedených hlášek jsme zjistili, že výsledek našeho výzkumu je analogický jako ve výzkumu Mrazkové a Homoláče, kteří zkoumali pretext citátů v twitteru, že nejznámější hlášky a nejčastěji citované hlášky jsou většinou z filmů *Marečku, podejte mi pero*, *S čerty nejsou žerty*, a *Pelíšky*. Na základě velkého rozdílu mezi známostí hlášek a používáním hlášek se domníváme, že ne všechny slavné hlášky jsou vhodné pro citování v běžné situaci. Několik populárních hlášek je známých díky vtipnému ději ve filmu, který nemá moc spojení s dnešní dobou či běžnou komunikační situací.

Z popisu situací, v nichž jsou hlášky používány, jsme zjistili konkrétní situaci u několika hlášek a všeobecný popis situací pro používání hlášek. Nejčastěji citovaná hláška “Chčije a chčije” se vždy vztahuje k počasí a užívá se, když prší. Hláška “Máchale, spadlo ti to” odkazuje na situaci, kdy něco spadne. A hláška “Kde soudruzi z NDR udělali chybu” je citována, když něco nefunguje. Jako všeobecný popis situací pro používání hlášek můžeme shrnout, že filmové hlášky jsou používány obvykle v mluvené komunikaci a neformální situaci, např. povídání mezi kamarády, rodinou, nebo v hospodě. Filmové hlášky mají funkci odlehčení situace, nebo jsou často používané jako vtipy. Respondenti nám ještě připomněli, že používají hlášky jen v situacích, kdy si jsou jistí, že ostatní ty hlášky také znají.

Na konci analýzy dotazníkového šetření této práce jsme popsali hlášky, které jsou doplněny respondenty. Doplněné filmové hlášky pocházejí většinou z českých filmů, ale v Čechách fungují i hlášky z filmů zahraničních i v cizím jazyce, nejčastěji angličtině. Vyplývá z výsledků doplnění více než 200 hlášek z českých filmů, z cizích filmů, seriálů i z reklamy. Při analýze filmových žánrů jsme se zaměřili pouze na filmy české. Z rozboru se ukázalo, že 88 % z všech zmíněných filmů jsou komedie, jenom 7 filmů patří k jiným žánrům, např. pohádky, drama a parodie. Výsledek našeho výzkumu je v shodě s výzkumem R. J. Harrise, že 78 % citovaných hlášek,

které respondent ve svém výzkumu uvedl, pochází z komedií.

Výzkum týkající se filmových citátů je jedinečné téma v lingvistice, zvláště v české frazeologii. Existují různé články o popisu filmových hlášek, ale málo z nich považuje hlášky za součást frazeologie. Tudíž v této diplomové práci jsme se především zabývali existujícím teoretickým popisem, který by nám pomohl hlášky vymezit a ukázat tak na jejich místo v české frazeologii. Podle výsledku dotazníků je podstatně popsán vliv věku na známost a používání filmových hlášek jako frazémů v běžné životě; zároveň jsme se dozvěděli, že filmové hlášky zná a aktivně používá přibližně 75 % z celkem 310 respondentů všech generací. V dotazníku nebyla otázka zaměřená na to, zda filmy jsou první zdroj, ve kterém se respondenti setkali s hláškami, a proto se nepodařilo zjistit, zda filmy jsou první zdroj nebo ne. Není ani jasné, do jaké míry by toto vyjádření od respondentů bylo spolehlivé. Také jsme nemohli získat všechny konkrétní situace, kdy jsou uvedené hlášky používané, kvůli tomu, že oblast výzkumu je příliš široká, a je těžké pro respondenty podrobně popsat situace, avšak získali jsme odpovědi týkající se obecných vlastností situací, ve kterých se hlášky používají.

Výsledky našeho výzkumu ovšem přinášejí kvalitně vytvořený a ověřený soubor hlášek pocházejících z českých filmů, který může být dobrý základem k dalšímu hlubšímu bádání o filmových hláškách. Do budoucna by bylo přínosné učinit další výzkumy zaměřující se na filmové hlášky a vymezení jejich role v české frazeologii, i na obohacování frazeografického materiálu češtiny.

Seznam použité literatury

Tištěné zdroje:

BEČKA, Josej Václav. *Slovník synonym a frazeologismů*. Praha: Novinář, 1977.

ISBN: 59-190-78

BLACKMORE, Susan. *Teorie memů: kultura a její evoluce*. Praha: Portál. 2001. 236

s. ISBN: 80-7178-394-3.

ČECHOVÁ, Marie. *Čeština - řeč a jazyk*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství,

2012. ISBN: 978-80-7235-413- 9.

ČERMÁK, František a FILIPEC, Josef. *Česká lexikologie*. Praha: Academia, 1985.

281 s. ISBN: 0585- 5675.

ČERMÁK, František. *Frazeologie a idiomatika česká a obecná: Czech and general phraseology*. Praha: Karolinum, 2007. 720 s. ISBN: 978-80-246-1371-0

ČERMÁK, František. HOLUB, Jan. BLATNÁ, Renata a KOPŘIVOVÁ. Maire.

Slovník české frazeologie a idiomatiky. Výrazy větné. Praha: Academia, 2009. ISBN:

978-80-7335-219-6.

DAWKINS, Richard, *Sobecký gen*. Praha: Mladá fronta. 2003. ISBN: 80-204-

0730-8.

GÁLISOVÁ, Anna. *"Je ti zima, dievčatko?" Alebo memetika a paremiológia. Studia*

Slovaca. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Pedagogická fakulta, 2004. ISBN:

8080559481.

Havránek, Bohuslav a Weingart, Miloš. *Stručná mluvnice česká*. Praha: Státní

pedagogické nakladatelství, 1960, s. 280. ISBN 80-04-16506-8

HIRSCHOVÁ, Milada. *Pragmatika v češtině*. Praha: Karolinum, 2013. ISBN:

978-80-246-2233-0

HOFFMANNOVÁ, Jana. *Aluze. Nový encyklopedický slovník češtiny*. Praha: NLN.

2017. ISBN: 9788074224805

HUDEC, Zděnek. *The Instinctive Radicalism of the Film of Sam Packinpah*. In: *ARBEIT, Marcel a Roman TRUŠNÍK. Cult Fiction & Cult Film: Multiple Perspectives*, Olomouc. Univerzita Palackého, 2008. ISBN: 978-80-244-2126-1

KARLÍK, Petr, NEKULA, Marek, RUSÍNOVÁ, Zdenka. (eds.) *Příruční mluvnice češtiny*. Praha: Lidové noviny. 2003. ISBN: 9788071061342

KOLEKTIV AUTORŮ: *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Lidové noviny, 2002. ISBN: 80-7106-484-X.

Kopřivová, Maire: *Čas ukáže aneb. Některé změny v současné české frazeologii*. SALI (v tisku).

LOTKO, Edvard. *Slovník lingvistických termínů pro filology*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2000. 128 s. ISBN: 80-244-0123-1.

MARCEL, Arbeit a ROMAN, Trušník. *Cult fiction & cult film: multiple perspectives*. Olomouc. Univerzita Palackého, 2008. ISBN: 978-80-244-2126-1

MRÁZKOVÁ, Kamila. a HOMOLÁČ, Jiří. „*Ó frétná chrochtobuznosti!*“ *Mezitextové navazování na twitterových profilech českých novinářů a politiků*. In: *Jak je důležité mítí styl*. Praha, 2020. ISBN: 978-80-7422-767-7

MASLOVA Vladimír. Aleksandrovich. *Lingvokulturologija. Učebnoje posobije dla buzov*. Moskva: Jurajt, 2001. ISBN: 978-5-534-06586-2

MLACEK, Jozef. *Slovenská frazeológia*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1984. ISBN: 67-231-84.

OLŠAROVÁ, Dagmar. *Vliv internetových memů na rétoriku a způsoby komunikace v kyberprostoru* [online]. Brno, 2021 [cit. 2023-03-12]. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Pavlína MÍČOVÁ. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/zou3l/>

OUDOVÁ, Drahomíra. *Sociální psychologie: textová studijní opora*. Praha: Česká zemědělská univerzita, Institut vzdělávání a poradenství, 2014. ISBN: 978-80-213-2457-2.

PROCHÁZKA, Martin. STRÍBRNÝ, Zdeněk. *Slovník spisovatelů*. Praha: Libri. 1996
ISBN: 9788085983043

ROHÁL, Robert a VALÍK Tomáš. *Slavné filmové hlášky*. Řitka: Daranus, 2008.
ISBN: 978- 80-86983-32-5.

SEALE, John, Roger. *Speech acts: An essay of philosophy of language*. London:
Cambridge University Press. 1969. ISBN: 978-0521096263

Internetové zdroje:

ABC.CZ <https://www.abczech.cz/Filmove-hlasky-P7034681.html>

Česká filmová databáze: www.csfd.cz

CHANDLER, Daniel. *The Sapir-Whorf Hypothesis*. In: *Visual-memory.co.uk* [online].
Dostupné: <http://www.aber.ac.uk/media/Documents/short/whorf.html> [cit.
2023-04-30]

Citáty z českých (nejen) komedií: <http://www.meteleskublesku.cz/>

FÖLDEŠIOVÁ, Denisa a PROKOPOVÁ, Kateřina. Frazologie. In *Encyklopedie lingvistiky*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 2014. [online] Dostupné z:
<http://oltk.upol.cz/encyklopedie/index.php5/Frazeologie>.

HARRIS, Richard. JACKSON, Werth, Abigail J., Bures, Kyle E., Bartel Chelsea M.
SOCIAL MOVIE QUOTING: WHAT, WHY AND HOW?. *Ciencias Psicológicas* [en
linea]. 2008, II(1), 35-45[fecha de Consulta 28 de Abril de 2023]. ISSN: 1688-4094.
Disponible en: <https://www.redalyc.org/articulo.oa?id=459545421004>

HASIL, Jiří. Filmové hlášky na rozcestí? In: D. Svobodová, R. Novák, A. Balharová:
Od textu k porozumění a komunikaci. Publikace k životnímu jubileu prof. Jany Svobodové. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta.
ISBN:978-80-7599-296-3. [cit. 2023-05-03] Dostupné z:
<https://dokumenty.osu.cz/pdf/materialy/pd-textu-k-porozumeni-a-komunikaci.pdf>

HASIL, Jiří. *Pár švestiček z vlastní zahrádky pro Hanu Gladkovou, aneb Jsou filmové hlášky součástí frazeologie?* In Ginka, B., Giger, M., Lah, K. (eds.) *Slovanské a*

slavistické reflexe. Sborník k životnímu jubileu Hany Gladkové. Červený Kostelec: Nakladatelství Pavel Mervart, 2021. ISBN: 978-80-7465-466-4. [cit. 2023-02-15]

Dostupné z: https://kjbs.ff.cuni.cz/wp-content/uploads/sites/86/2021/06/Slovanske-a-slavisticke-reflexe_p05-12.pdf

HEŘT, Jiří. *Memy a memetika. Sisyfos: neperiodický zpravodaj občanského sdružení* Letovice: Sisyfos - český klub skeptiků Roč. XII, č. 1, s. 1–3 2006. [online]. [cit. 2023-03-12] Dostupné z: <https://docplayer.cz/2984788-Z-obsahu-memy-a-memetika-jiri-hert.html>

HEYLIGHEN, Francis. *Evolution of Memes on the Network : from chain-letters to the global brain.* Belgium: Ars Electronica Catalogue [online]. 1996. Dostupné z: <http://pespmc1.vub.ac.be/papers/Memesis.html>.

KOROSTENSKI, Jiří. *O současnosti a perspektivách kognitivní lingvistiky, lingvokonceptologie a pragmatické lingvistiky: rozhovor středním odborníkem voboru Kostiantynem Mizinem.* Praha: Acta FF ZČU 2, 2017. [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://dspace5.zcu.cz/handle/11025/26553>

LORENZ, Michal. *K problémům memetiky a informační vědy* [online]. Rigorózní práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Prof. PhDr. Ing. Josef Šmajš, CSc. Brno, 2005 [cit. 2023-04-15]. Dostupné z: <http://www.phil.muni.cz/~lorenz/ukoly/diplomka.pdf>.

NEKULA, Marek, *IRONIE.* In: *CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. 2017. [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/IRONIE>.

NEKULA, Marek. : *Signalizování ironie, Slovo a slovesnost.* roč. 52, č. 1, s. 10-20. 1991 [cit. 2023-05-07] Dostupné z: <http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?art=3375>

NEKULA, Marek. : *Pragmalingvistická interpretace ironie, Slovo a slovesnost.* roč. 51, č. 2 s. 95-110. 1990 [cit. 2023-05-07] Dostupné z: <http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?art=3344>

KARLÍK, Petr. Nekula, Marek. PLESKALOVÁ, Jana. *CzechEncy – Nový*

encyklopedický slovník češtiny, 2018. [cit. 2023-03-12]. Dostupné online:
<https://www.czechency.org/slovník/FRAZ%C3%89M%20A%20IDIOM>

This Is Fine. Know your meme [online]. Dostupné z:
<https://knowyourmeme.com/memes/this-is-fine>.

100 nejlepších českých filmů:

<https://www.moviezone.cz/clanek/37082-100-nejlepsich-ceskych-filmu-podle-moviezone/10#10>

Přílohy

Seznam grafů

Graf č. 1: Počet respondentů v kontaktu s filmovými hláškami

Graf č. 2: Kontakt s filmovými hláškami a jejich užívání - rozbor podle věku

Graf č. 3 Zdroj, odkud se respondenti seznámili s hláškami - souhrnná data

Graf č. 4 Zdroj, odkud se respondenti seznámili s hláškami - možnosti odpovědí

Graf č. 5 Hlášky, které respondenti znají - podle věkových třídění

Graf č. 6 Hlášky, které respondenti používají - podle věkových třídění

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Lidé, kteří v okolí respondentů používají hlášky

Tabulka č. 2 prostředí, kde respondenti používají hlášky

Tabulka č. 3 Hlášky, které respondenti znají - souhrnná data v %

Tabulka č. 4 Konkrétní situace používání hlášek

Tabulka č. 5 Filmové žánry z uvedených filmů v dotazníku

Seznam obrázků

Obrázek č. 1: Příklad citované filmové hlášky na instagramu [cit. 2023-05-01]

Dostupné z:

https://www.instagram.com/p/Cjc8pEBLCpM/?utm_source=ig_web_copy_link

Obrázek č. 2: Příklad textové aktualizace hlášky s původním filmovým záběrem [cit. 2023-05-04]

Dostupné z:

<https://wave.rozhlas.cz/proti-nakaze-s-humorem-memy-o-koronaviru-se-siri-internete-m-jako-epidemie-8156685>

Hlášky doplněny respondenty

Název Filmů	Hlášky
Anton Špelec, ostrostrelec (1932)	Císař pán je vůl.
Škola základní života (1938)	Vlk nese domovníkovi psaní. Básník se chce stát trpaslíkem.
Kristian (1939)	Zavřete oči, odcházím.
Pekařův císař (1951)	Nu, co cítíš? RUM! Tak ho píchni do němé tváře.
Pyšná princezna (1952)	Našli moji rádcové? (6krát) Odvolávám, co jsem odvolal a slibuji, co jsem slíbil (5krát) Zavaž mi střevíček.
Byl jednou jeden král (1954)	Průměřeně, průměřeně... (3krát) Za prvně nevím, co to je, a zadruhý mě to uráží! (3krát) Já jsem tajtrlík? Ty seš tajtrlík! (2krát) Vidím i když spím!
Anděl na horách (1955)	Skáču dobře, skáču rád.
Dobrý voják Švejk (1956)	Poslušně hlásím, že kořalku nepiju, jenom rum... (2krát)
Poslušně hlásím (1957)	Pane Vachmajstr, vy jste hlava! (2krát)
Mrazík (1964)	Je ti teplo, děvče? (3krát)
Krkonošské pohádky (1964)	To kyselo je moc kyselý... a ten bramborák je moc bramborovej! (3krát)
Limonádový joe (1964)	To je on, mého srdce šampion! Já se vrátím a se mnou přijde zákon! (2krát) Smrdutý oposume Tfuj kolalokově limonádě Noci jsou chladné? To abych si vzal teplé prádlo.
Spalovač mrtvol (1968)	Co kdybych tě, drahá, oběsil?
Světáci (1969)	Sedni si. Ona sedí. A to je také zajímavé, že Marie Curie.. Sedíš? Já sedím. Ona sedí? Ty sedíš? on myslí Pisaka

	Ti hoši marně předstírají, že objevují něco nového
Pane, vy jste vdova (1970)	Abych z Vás neudělal nezaměstnaného
Dívka na koštěti (1972)	Potřebujete něco? My jedem světít kostel do Švýcarska. Jed' vole.
Homolka tobolka (1972)	Až budeme nahoře, to teprv budou panoramata! (2krát)
Tři oříšky pro Popelku (1973)	Proč nehrají?! Hrajte, preceptore!
Jáchyme, hod' ho do stroje (1974)	A je to marný, je to marný... je to marný. (2krát) Ten je zralej k Chocholouškovi. Maminka tě moc pozdravuje a posílá ti vejce. Slezte z toho lustru, Donalde, To je takový překladatelský oříšek. (2krát) Takový politováníhodný omyl se nám stává jednou za... Neber úplatky, neber úplatky, nebo se z toho zblázníš. K tomuto politování hodnému omylu dochází na našem ústavu maximálně jednou.
Chalupáři (1975)	To je Kongo.
Jak utopit doktora Mráčka (1975)	Co je to za způsoby? Vždyť jste mokrej!
Můj brácha má přímá bráchu (1975)	A nezapomeň, že jsi Pavelka.
Marečku, podejte mi pero (1976)	Aby ses viděl, jaký seš mladík! Vidiš hustoles, nám se nevěří! I skladník ve šroubárně si může přečíst vergilia v originále! (2krát) Pane učiteli zazpíváme si? Prší, prší. Jsi nějakej zelenej. Plha se hlásí! běda vám jestli mi to nepůjde. Otevřu si okno a pivo. Dvojka z češtiny. Ty neumíš česky? Sejdeme se na hřbitově No a vy pracujete jako? Jako d'as, pane profesore. Hujer ovoce zelenina.
Na samotě u lesa (1976)	To jsou blechy psí, ty na člověka nejdu.

	<p>(5krát) Jítko, krávo! (2krát) Uvezu to, pane Lorenc? (2krát) On teda cihlu do ruky nevezme, ale odborník je to na slovo vzatej. Takhle už tady postavil čtyři chalupy. Nezaprší a nezaprší.</p>
Léto s kovbojem (1976)	<p>Já znám široko daleko všechny krávy, ale Vás jsem tady ještě neviděl. (2krát) Byt nemáš, vařit neumíš a hezká taky moc nejsi. Krasavče! Dorka, kdy mě vyzkoušíš z tý žloutenky?</p>
Ať žijí duchové (1977)	<p>Sníst žízalu není důkaz odvahy, to je akorát důkaz, že jsi čuně. Švagrová nedojel jsem, trošičku jsem štrejchnul o barák. V obci Doksy požil řidič Vácha alkohol a skončil v Máchově jezeře</p>
Adéla ještě nevečeřela (1978)	<p>My se prosím fackujeme. Evropa je v rozkladu. Babočka jenerál. Olomoucké syrečky, řádně odleželé. Jak primitivní! Ale jak účinné! To jsou ty vaše opičky. Dar přítele Messera.</p>
Jak se budí princezny (1978)	<p>Chce to jen železné pěsti, ocelové nervy a mrštnost leoparda.</p>
Jak dostat tatínka do polepšovny (1978)	<p>Colombo šel na sever. Koukej kam to strouháš. Nojo, mně do buchet.</p>
Kulový blesk (1979)	<p>Tak největší akce v dějinách stěhování, končí v kuchyni paní Jechové... Rodina se dusí. Máňa říkala, že to není směroplatný. (2krát)</p>
Tajemství hradu v Karpatech (1981)	<p>Tam strašá</p>
S tebou mě baví svět (1982)	<p>Tati a prdí taky hadi? (3krát) (Co chceš, Pepino?) Zkouším, jestli to funguje. To byl ale krásný den, Alberte, vid'? Přátelé, kamarádi! My vám ty medaile přivezeme.</p>

	Tati, a prdí taky hadi? My vám ty medaile přivezeme. (2krát)
Sněženky a machři (1983)	Vydrž, prťka, vydrž! (8krát) Pojedeme zkratkou, je to sice delší, ale zato horší cesta. Je to sice dál, zato horší cesta.
Slavnosti sněženek (1983)	To je dost, žes nás někam vyvez. Žes udělal něco pro rodinu! (2krát) To bude zase v álejích nablito! (2krát)
Sůl nad zlato (1983)	Sůl je nade všechno koření. Já jsem tajtrdlik. Ty seš tajtrdlik. Zaprvé nevím, co to je. A za druhé, mě to uráží
Slunce, seno, jahody (1983)	Tak - když jinak nedáte.... Co by za to děti v Africe daly... Se pobleju! Aby ses neposral! Vy nás zásobujete pane Karfík.
Rozpuštěný a vypuštěný (1984)	Kachny. Hledej šmudlo, hledej! Poslyšte, to jsem se vás chtěl zeptat, co je to tu všude za ptáky?
S čerty jsou žerty(1984)	Který z nich je nejbohatší? Který z vás je nejbohatší? Podívej se! Jeníčku, to mám ale hodného pomocníka. Mrknu a vidím. Osmý řádek, vlevo dole. To kyselo je moc kyselý... a ten bramborák je moc bramborovej! Tři vojáky těžce zranil, dva zhmoždil a jednoho zesměšnil. Á, Dorota Máchalová. Já znám široko daleko všechny krávy, ale vás jsem tady ještě neviděl.
Vesničko má středisková (1985)	To neděláš dobře s tou sirkou Jaromíre! (3krát) Nelejte to pivo z okna, podivpejte jak vypadám. (2krát) Nastavujeme zrcadlo... Neboj se, na funkci to nebude mít vliv. Jako na funkci rostlináře? Tak na tu už vůbec ne. A celej se otočit můžeš?

Nejistá sezóna (1988)	Zlatý prciny.
Slunce, seno, a pár facek (1989)	Tati, bila tě někdy tvoje maminka? Ne, jenom ta tvoje. Už se perou! Už se perou! Máš místo mozku z piva kostku.
Kouř (1990)	Ahoj kotě, vo co ti jde. Ale, můžeme si rovnou tykat. Jsem nejlepší tanečník disco.
Obecná škola (1991)	Jmenuji se Igor Hnízdo. (2krát) Jíte králíka? Upekla jsem králíka.
Dědictví aneb Kurvahošigutntág (1992)	A teď si vás všechny koupím. Jak, že ho nikdo neviděl [boha]? Vaši piču jsem taky neviděl a přesto věřím, že ji máte. Šak je to sladké jak hov.. z nutrie. Kde se tady možu vychcat? Vyčůrat? Vymočit? Sifon podáváme pouze ke kávě. Ti rozhodím sandál, ty... prde!“ houby herečka, kurva je to. Na co plyn? Musíme, musíme dát čepičku. Pij, nebo ťa vyměním!
Černí baroni (1992)	Mně se vám se zdá nechce makat. ...,som z toho volaký zmetěný. Bože moj! Oni mi tuna jebú! ...,prisám bohu, prisám bačku. To je dost, žes nás někam vyvez. Žes udělal něco pro rodinu! Až přijdu na ubikaci, tak se umyju, převlíknu...soudruhu kapitáne a co budeme dělat my? Kontrolní otázka soudruzi. Povědztě mi, Kefalín, čo si představujetě pod takým slovom absurdný? Prečo má súdruh Žižka v ruke hen taku onu vyrezavanu haluzku? Dajte mu do ruky aspoň lahky gulomet! Plazím se radostně! Narval bych je do Mišelinky tahat pneumatiky, hajzly intelektuálský.
Saturnin (1994)	Říkal jsem ví Bůh, ne výbuch, popletové popletení ustrašení! (2krát)

Princezna ze mlejna (1994)	Já jsem malej, ale šikovnej (7krát) Božka, sežer ho. To je nápad - můj nápad. Já, že jsem tajtrlík? Za prvně nevím, co to je, a zadruhý mě to uráží?!
Akumulátor 1 (1994)	To jsem říkala, ale to jsem lhala.
Kolja (1996)	Naš krasnyj.
Lotrando a Zubejda (1997)	Už jedou? Nejedou! A díváš se? Dívám! Tak se dívej pořádně! Tak ona nezemřela, matička moje drahá, prodal ji do otroctví, tatíček můj drahý! Ona papá! Ona nepapá! Ona se nácává! (2krát) Ani na procházky se mnou nechodí, a to jsem jí koupil celou sadu procházek.
Knoflíkáři (1997)	Neživíš, nepřepínej! (3krát)
Pelíšky (1999)	Bývává lepší. Je znamenitá! Víš co, Sašo? Jdi do prdele! (9krát) Nehoří, Pepíku, jednou provždy nehoří! Díky, táto. Hledáš něco, soudruhu? (2krát) "To máme k obědu zase rajskou?" - „Co vidíš?“ - „Kuře.“ - „Tak vidíš.“ Já ti dal život. Řekl jsem pět a myslel deset. Nikdy, nebo navždy! (3krát) Rozmohl se nám tady takový nešvar Povyšuju tě na nástěnkáře. Přišel jsem s nabídkou kvalitního sexu Marsal Malinovsky (2krát) Vydržaj pijanier V naší elektronické troubě? To snad ne. Komunismus je svinstvo, bolševici jsou svině. Tam udělej značku. A čím asi? Drápem vole. Co to je za hnusnou máničku? To je tím, s kým se taháš. Rozkaz zněl jasně... dvě dávky. Noky? Slyšel jsem dobře? Řekla jsi noky? Zůstaň doma, aspoň neuděláš žádnéj průser. Kdo se ptal na tvůj názor?!

	Myslíš Gagarinova bratra?
Samotáři (2000)	Lidi tady málo hulej. (3krát) ,Kluci z kapely říkali, že už jednu holku mám. (2krát) Já už jednu holku mám.
Na mě se můžeš spolehnout (2000)	Protože na MĚ, se můžeš spolehnout
Princezna ze mlejna II (2000)	Žán, podejte mi okno, chci se podívat do zahrady.
Cesta z města (2000)	Počítač nepodojíš.
Divoké včely (2001)	Ty vole, zejtra přivezou to lino.
Horem pádem (2004)	Mažu tě. (2krát)
Snowboard'áci (2004)	Dobrý vázání. hlavně závodně teda. Die brille. Spielen, gruppe, scheisse, mein snowboard.
Pár Pařmenů (2004)	Všichni podlehli moci velkého čipu.
Kameňák 3 (2005)	No co co, upadlo ti tělo!
Román pro ženy (2005)	Bohužel musím konstatovat, že ani dnes nevypadáš jako vyrovnaná žena...
ucastnici zajezdu (2006)	On si ho ten debil namazal tygří mastí.
Medvídek (2007)	Nemusíme všemu rozumět, stačí to přijmout.
Gymp (2007)	Nepiješ, nekouříš - baví tě aspoň šukat?
U mě dobrý (2008)	U mě dobrý.
Po strništi bos (2017)	Ano, ale příští film bych raději natočil s někým jiným.
Národní třída (2019)	Dobré ráno, čuráci!
České seriály	
ČERVENÝ TRPASLÍK (seriál)	Všichni jsou mrtví Dave. (2krát) Smrt? Je to jako být na dovolené s partou Němců. Já jsem Holly, lodní počítač s IQ 6000.

	<p>Což je stejně, jako má 6000 učitelů tělocviku. Teď stop! 6 minut, 47 sekund, to není zlý čásek na kilásek. Škoda, že jsem běžel jen 300 metrů.</p>
Divadlo	
divadlo Jára Cimrmana	<p>Je plachý, vchovaly ho srny. Bárto, ty se směješ? Jo ty brečíš. V Českých Budějovicích by chtěl žít každý... teda kromě mě. Vidím před vraty doktorské sáně a říkám si, že on je u nás doktor. A taky že jo! Domů, do lékárny, do Podolí, doprdele to je mi smutno. Kdyby tu byl Venda! (Jak dostat tatínka do polepšovny) Víš, co vidím, anděly. Hovno majere, hovno máš To bude fofr. Trochu zbytečná otázky, když jsi vševědoucí. (vše Anděl Páně) Hoďte přes něj deku, nebo ho zabiju. Kam se hrabe Bittner, to se nedá srovnat Nasadím šrapnel. Úroveň! A není to Málo? (2krát) Nebyl to hloupý chlapec, byl z Prahy. No, nemá talent. Děvenka moje starostlivá. To musí bejt ženská! Skoro to vypadá, jako byste chtěli sníst mě. Ty nejsi Vlasta, ty jsi Vlasta?! těch je! (5krát) A není to málo, Antone Pavloviči? 2krát Když to srovnám s tím výletem na Kokořín... Nápad jistě dobrý... Výsledky nebyly dobré. Nepochválím-li se sám, nikdo to za mne neudělá. Můžeme o tom vést spory, můžeme s tím nesouhlasit, ale to je asi tak všechno, co se s tím dá dělat. Bětuško, Bětuško. Fryštenský ty seš takovej vůl. Já sám ho budu jíst jen s krajním odporem.</p>

	Míč! Já zapomněl ve vlaku míč.
Reklamy	
Kofola	Musíš vydržet a budou i zuby.
Cizí filmy	
Harry Potter	Nepropadejte nikdo panice. proč vždycky pavouci?, zabij mě Harry, už můžeme panikařit?
Star Wars II	Ani nevím, kde mi hlava stojí. No, I am your father.
Deník Bridget Jones	Ale ty máš hezký nohy, Bridget, takový horolezecký.
Sám doma	Je to pevný jako skála, Harry, jdu do baráku, už jsem až nahoře Harry, jdu do baráku! (2krát)
Karlík a továrna na čokoládu	Srdce vám tresu pravici... ja udělal kuk und fidim das zlatý kupon!
Borat	Tato zeme ma problemy ekonomicke, ekologicke a zidy.
Nemo	Ryba je kámoš, ne žrádlo. Měl bys plavat.
Shrek	Dělej, zařvi.
Good will hunting (1997)	Gotta go see about a girl.
Pán Prstenů (2001)	Je to můj milášek.
Rhododendron (2019)	Repráky hír. Rododendrony, rododendrony, rododendron.

Dotazník

Dotazník o používání filmových hlášek

* Označuje povinnou otázku

1. Váš věk * (*Označte jen jednu elipsu.*)
 - 0 - 19 let
 - 20 - 39 let
 - 40 - 59 let
 - 60 a více let
2. Pohlaví * (*Označte jen jednu elipsu.*)
 - muž
 - žena
 - nebinární
 - Jiné: _____
3. Máte doma televizi? * (*Označte jen jednu elipsu.*)
 - Ano
 - Ne
4. Označte hlášky, které znáte. * (*Zaškrtněte všechny platné možnosti.*)
 - „My dáváme našim spotřebitelům“
 - „To sis měl už dávno uvědomit“
 - „Konec kočkování, chlapani!“
 - „Cloumáka pro slečinku“
 - „Alkohol podávaný v malých dávkách neškodí v jakémkoliv množství.“
 - „Ty můžeš mít rakovinu jako řemen“
 - „Tak to mámo nehlídáš“
 - „Vona taky dáma může být pěkná svině...“
 - „Kudlo, ty ses typicky česká nátura: jen dostaneš funkci a už si myslíš, že hovno je tvůj strejc.“
 - „Neber úplatky, neber úplatky, nebo se z toho zblázníš...“
 - „Kolik třešní, tolik višně...“
 - „Tak kdepak je ten prďola, co tady čepuje to pivo?“
 - „Hliník se odstěhoval do Humpolce!“
 - „Hujer - metelescum bleskum!“
 - „Kam až sahají Hujerovi?,,

„Pane učiteli, už je čas.“

„Nepotěšil jste mě, ani já vás nepotěším.“

„Jsem si dovolil, na ukázkou. Ze své zahrádky, pár švestiček. Jestli se neurazíte.“ „To máte písek, vápno, cement, cihly...“

„Václavče, proč ty nejsi moje žena?“

„Chčije a chčije“

„Všichni kluci mají tátu, jenom já nemám ani psa!“

„Ale Aničko, miláčku, každý kluk si myslí, že nejkrásnější místo je tam, kde se narodil. Ale kdybych věděl, že se ti tu nebude líbit, tak bych byl narodil někde jinde!“

„Kdo má chuť na dobrou brazilskou kávu?“

„Nezlobte se, že vás zase obtěžuju, ale já jsem si vzpomněla, že jsem se vás nezeptala, jestli máte sklep. Máte Sklep? A mohla bych ho vidět?“

„Stěrače stírají, ostříkovače ostříkují...“ „Tak jsme vymalovali“

„Ty jsi tak skoupá na slovo“

„Pepino, otevři!“

„To snad u vás doma rozhoduje Katerina?“

„Země se zachvěla. Vidíš, že to dokážeme i bez maminky.“

„Tady Orel, Dášenska jde celou dobu v bačkůrkách, přepínám.“

„My už toho máme dost. My taky. Mates se posral.“

„Nezastavujeme, máme zpoždění.“

„Furt králíka! Každý den máme králíka! Už ani Pind'a to nežere.“ „Máchale, spadlo ti to. Asi vítr.“

„Je to rebel!“

„Tatínek vám vyhlásí válku!“

„Poskakuješ jako koza“

„Tak tohle bylo naposledy“

„Ticho prosím, pohřbíváme“

„Vy jste se zase kochal, že jo, pane doktore?“

„Rodiče, kteří mají zájem vidět Idiota, necht' se dostaví do ředitelny.“

„Bud'te rádi, že jeho za nama.“ -

„Nemáte něco na pití?“

„Ty první světová skupino!“

„Paní doktorko, věříte v boha?“

„Nová doba. Host vyhazuje vrchního.“
„Děláte machry, ale hajzl máte na chodbě.“
„Složenky, vy krávy zelený, nenažraný“
„Nikam neubegáj a normálně zůstaň v metro... konec hlášení v ruském jazyce.“ „Šukání je pro děcka Hoří hovno?“
„Proletáři všech zemi..., ty jsou lžičky z umělé hmoty.“
„Maminko, ty nám celá hoříš“
„Kde soudruzi z NDR udělali chybu?“
„A komu tím prospějete, co? Druhé straně?“
Dávám bolševikovi rok, maximálně dva.
„To muselo dát příšernou práci. A přitom taková blbost, že jo?“
„A skláři nebudou mít co žrát“
„Jestli se tady něco rozbije, zvláště porcelán po babičce, tak bude zle“
„To je hnus, velebnosti!“

5. Vyberte tvrzení, se kterým se ztotožňujete * (*Označte jen jednu elipsu.*)
slýchám ve svém okolí elmové hlášky a sám je používám
ve svém okolí slýchám elmové hlášky, ale sám je nepoužívám ve svém okolí
neslýchám elmové hlášky, ale sám je používám neslýchám ve svém okolí
elmové hlášky ani je sám nepoužívám
6. Odkud znáte zmíněné výroky? (*Zaškrtněte všechny platné možnosti.*)
z filmu
od kamarádů
z rodiny
od vyučujících
od jiných lidí
7. Kdo ve vašem okolí tyto hlášky používá? * (*Zaškrtněte všechny platné možnosti.*)
kamarádi
rodina
spolupracující
spolužáci
učitelé

nikdo

Jiné: _____

8. Kde používáte hlášky? * (Zaškrtněte všechny platné možnosti.)

mezi vrstevníky

v rodině

v zaměstnání

ve škole

nikde

Jiné: _____

9. Označte hlášky, které sami používáte. * (Zaškrtněte všechny platné možnosti.)

„My dáváme našim spotřebitelům“ „To sis měl už dávno uvědomit“ „Konec kočkování, chlapci!“ „Cloumáka pro slečinku“

„Alkohol podávaný v malých dávkách neškodí v jakémkoliv množství.“ „Ty můžeš mít rakovinu jako řemen“

„Tak to mámo nehlídáš“

„Vona taky dáma může být pěkná svině...“

„Kudlo, ty ses typicky česká nátura: jen dostaneš funkci a už si myslíš, že hovno je tvůj strejc.“

„Neber úplatky, neber úplatky, nebo se z toho zblázníš...“ „Kolik třešní, tolik višni...“

„Tak kdepak je ten prďola, co tady čepuje to pivo?“ „Hliník se odstěhoval do Humpolce!“

„Hujer - metelesku blesku!“

„Kam až sahají Hujerovi?“,

„Pane učiteli, už je čas.“

„Nepotěšil jste mě, ani já vás nepotěším.“

„Jsem si dovolil, na ukázkou. Ze své zahrádky, pár švestiček. Jestli se neurazíte.“ „To máte písek, vápno, cement, cihly...“

„Václavě, proč ty nejsi moje žena?“

„Chčije a chčije“

„Všichni kluci mají tátu, jenom já nemám ani psa!“

„Ale Aničko, miláčku, každý kluk si myslí, že nejkrásnější místo je tam, kde se narodil. Ale kdybych věděl, že se ti tu nebude líbit, tak bych byl narodil

někde jinde!“

„Kdo má chuť na dobrou brazilskou kávu?“

„Nezlobte se, že vás zase obtěžuju, ale já jsem si vzpomněla, že jsem se vás nezeptala, jestli máte sklep. Máte Sklep? A mohla bych ho vidět?“

„Stěrače stírají, ostříkovače ostříkují...“ „Tak jsme vymalovali“

„Ty jsi tak skoupá na slovo“

„Pepino, otevři!“

„To snad u vás doma rozhoduje Katerina?“

„Země se zachvěla. Vidíš, že to dokážeme i bez maminky.“

„Tady Orel, Dášenska jde celou dobu v bačkůrkách, přepínám.“

„My už toho máme dost. My taky. Mates se posral.“

„Nezastavujeme, máme zpoždění.“

„Furt králíka! Každý den máme králíka! Už ani Pind’a to nežere.“ „Máchale, spadlo ti to. Asi vítr.“

„Je to rebel!“

„Tatínek vám vyhlásí válku!“

„Poskakuješ jako koza“

„Tak tohle bylo naposledy“

„Ticho prosím, pohřbíváme“

„Vy jste se zase kochal, že jo, pane doktore?“

„Rodiče, kteří mají zájem vidět Idiota, necht’ se dostaví do ředitelny.“

„Buďte rádi, že jeho za nama.“ -

„Nemáte něco na pití?“

„Ty první světová skupino!“

„Paní doktorko, věříte v boha?“

„Nová doba. Host vyhazuje vrchního.“

„Děláte machry, ale hajzl máte na chodbě.“

„Složenky, vy krávy zelený, nenažraný“

„Nikam neubegáj a normálně zůstaň v metro... konec hlášení v ruském jazyce.“ „Šukání je pro děcka Hoří hovno?“

„Proletáři všech zemi..., ty jsou lžičky z umělé hmoty.“

„Maminko, ty nám celá hoříš“

„Kde soudruzi z NDR udělali chybu?“

„A komu tím prospějete, co? Druhé straně?“

Dávám bolševikovi rok, maximálně dva.

„To muselo dát příšernou práci. A přitom taková blbost, že jo?“

„A skláři nebudou mít co žrát“

„Jestli se tady něco rozbije, zvláště porcelán po babičce, tak bude zle“

„To je hnus, velebnosti!“

10. Pokuste se naznačit situace, ve kterých byste hlášku užili. *

11. Pokud znáte nějakou filmovou hlášku, která se neobjevila v dotazníku, napište ji: